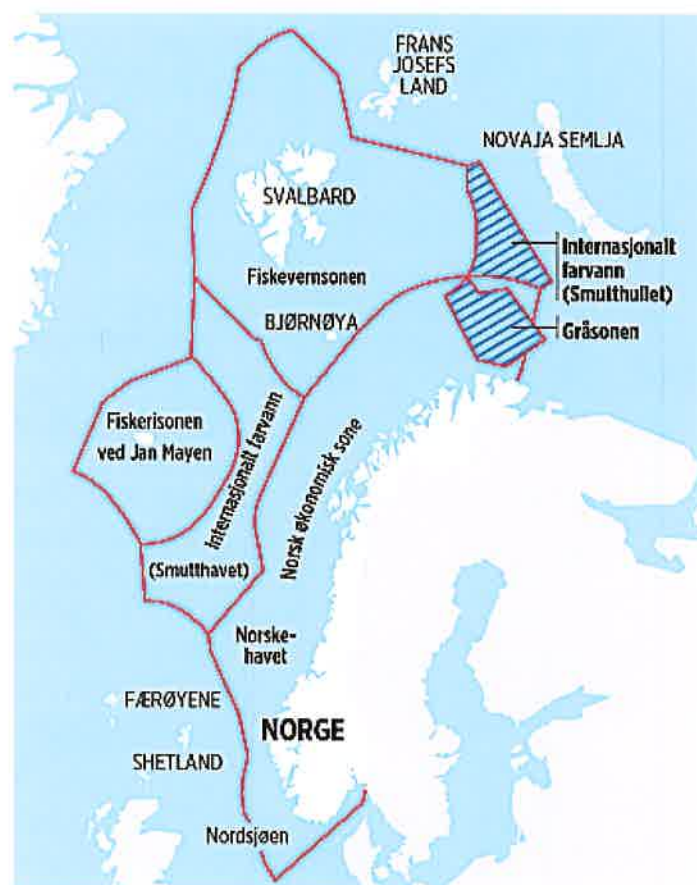

KONTINENTALSOKKELRETTEEN I NORGES NORDOMRÅDER

ANVENDELSEN AV SVALBARDTRAKTATEN PÅ KONTINENTALSOKKELEN UTENFOR SVALBARDS TERRITORIALFARVANN

Av Lars Erik Lillefloth

Veileder: Ingvild U. Jakobsen

Det juridiske fakultet / Universitetet i Tromsø - 2005

FORORD

Temaet for denne avhandlingen ble høsten 2005 gjenstand for debatt både i norsk og internasjonal media. Særlig skyldes dette arrestasjonen av den russiske tråleren Elektron i den såkalte fiskevernsonen ved Svalbard. Det ligger i folkerettens natur at problemstillingene befinner seg i grenselandet mellom jus og politikk, og det har derfor vært interessant å skrive om et tema som tidvis har vært ganske betent i nordområdene, og hvor det fortsatt fins uløste spørsmål

Jeg vil gjerne få takke flere av de som har bidratt til å belyse forskjellige problemstillinger for meg. Først og fremst har min veileder Ingvild Ulrikke Jakobsen bistått meg med verdifulle innspill og interessante diskusjoner. Videre vil jeg få takke professor dr. juris ved Universitetet i Oslo, Carl August Fleischer, Islands ambassadør til Norge, Stefán Skjaldarsson, underdirektør i det norske Utenriksdepartement, Olav Myklebust og seniorforsker ved NUPI, John Kristen Skogan for velvillig å ha stilt opp til intervju vedrørende de problemstillingene oppgaven tar opp.

Jeg vil også takke min kone Anna Karine for god støtte i en stressende periode. Av og til er det greit å få et litt annet perspektiv på ting og tang...

Tromsø, desember 2005

INNHOOLD

I INNLEDNING¹

- I HOVEDPROBLEMSTILLING
- II SYSTEMATIKK
- III HAVRETTENS HISTORISKE UTVIKLING
- IV GEOGRAFI

II METODE

- I RETTSTEORETISK UTVIKLING
- II TOLKING AV INTERNASJONALE KONVENSJONER OG TRAKTATER

III ANALYSE

- I SVALBARDTRAKTATEN
  - TRAKTATENS ORDLYD
    - SÆRLIG OM ART. 1, 2,3 OG 8
  - FORHOLDET TIL HAVRETTSKONVENSJONEN
    - KONTINENTALSOKKELENS UTBREDELSE
    - ØYERS RETT TIL KONTINENTALSOKKEL
    - ARGUMENTENE
    - RETTSPRAKSIS
    - SÆRLIG OM ART. 311
  - DELKONKLUSJON
- II RETTSPOLITISK DRØFTELSE
  - AKTØRER OG INTERESSER
  - RETTSLIG AVGJØRELSE
  - POLITISK AVGJØRELSE

IV KONKLUSJON

FIGURLISTE

RETTSPRAKSIS

LITTERATURLISTE

---

¹ Kartet på forsiden er hentet fra Aftenpostens nettutgave

I INNLEDNING

I HOVEDPROBLEMSTILLINGER OG BAKGRUNN

Havretten, som er en del av folkeretten, har hatt en sterk utvikling i de siste tiårene. Begreper som kontinentalsokkel og økonomisk sone har fått et juridisk innhold. For en kyststat som Norge, er utviklingen innenfor havretten av stor betydning. Den norske stat er stadig sterkere bundet av den internasjonale rettsorden, og vi har forpliktet oss gjennom mange konvensjoner og traktater. Begrepet folkerett kommer fra romerrettens *ius gentium*, og har siden nasjonalstatene ble skapt hatt som utgangspunkt den rettslige reguleringen mellom mennesker, og etter hvert mellom stater.²

I Norges nordområder har særlig delelinjen mot Russland og havområdene rundt Svalbard vært gjenstand for spørsmål knyttet til hvordan disse områdene rettslig bør reguleres. Hovedproblemstillingen for denne avhandlingen vil være hvorvidt Svalbardtraktaten har anvendelse på kontinentalsokkelen utenfor øygruppens territorialfarvann. Flere underliggende spørsmål reiser seg i forhold til dette:

- Hva ligger i Svalbardtraktatens art. 1 som sier at Norge er gitt en '*full and absolute sovereignty*' over Svalbard?
- Vil likebehandlingsprinsippet i art. 2 og 3 kunne tolkes slik at traktaten må få anvendelse på kontinentalsokkelen utenfor øygruppens territorialfarvann?
- Hva vil en anvendelse av traktaten på kontinentalsokkelen kunne ha å si for skattebegrensningsregelen i art. 8?
- Hvordan er forholdet mellom Svalbardtraktaten og Havrettskonvensjonen vedrørende problemstillingene denne avhandlingen reiser?

Norge hevder et syn i forhold til Svalbardtraktatens geografiske anvendelse som er omstridt. Bare Canada og Finland har tidligere uttrykt støtte til Norges krav.³ Både politiske og rettslige

---

² Waldron, Foreign law and the modern *ius gentium*: 132

³ Det er pr. desember 2005 usikkert om disse landene støtter Norge. Den canadiske ambassaden i Norge har bedt myndighetene i Ottawa utrede nærmere det canadiske standpunktet til de folkerettslige problemstillingene i Barentshavet, jfr. Aftenposten 28. oktober 2005.

årsaker ligger til grunn for statenes standpunkter, men jeg vil i denne avhandlingen analysere de juridiske spørsmål.

Viktigheten av å få en avklaring på disse rettslige spørsmålene kan synes å ha økt i de siste årene, etter som utnyttelsen av havbunnen, spesielt i Barentshavet, har blitt satt høyere på dagsorden av flere av regionens stater. På russisk side er man i ferd med å utvikle store gassfelter ikke langt fra den omstridte delelinjen mot Norge. Den politiske situasjonen i verden i dag gjør at også USA, som i dag er verdens største forbruker av fossilt brennstoff, ser seg om etter andre pålitelige energileveranser ettersom forholdene i Midtøsten er så usikre. Dette vil ha vidtrekkende konsekvenser i forhold til utvinning på kontinentalsokkelen i våre nordområder og transport av olje og gass til verdensmarkedet. Det er både økonomiske, miljømessige og sikkerhetsmessige sider ved dette.

Norge er ikke avskåret fra resten av verden i forhold til hvordan vi ønsker det internasjonale samfunnet rettslig innordnet. Klarest kommer dette til uttrykk i forhold til våre områder i grenseland, og den rettslige status vedrørende delelinjen og havområdene rundt Svalbard er gode eksempler på dette. Svalbardtraktaten ble inngått mellom Norge og ni andre stater i Paris den 9. februar 1920, og regulerer virksomhet på øygruppen og i dens territorialfarvann. Traktaten har som formål å løse det juridiske spørsmål om hvilket land eller organisasjon som skulle ha herredømme over området. Fram til 1920 var øygruppen regnet som *terra nullium* (ingenmannsland), og ingen stater kunne utøve jurisdiksjon her. Imidlertid har traktaten ikke løst alle juridiske spørsmål. Den kanskje viktigste grunnen til dette er havrettens utvikling etter den andre verdenskrig. Etter krigen har juridiske begreper som kontinentalsokkel og økonomisk sone oppstått. Kontinentalsokkel er for så vidt et geologisk begrep som har eksistert i noen tid, men det geologiske begrepet er ikke nødvendigvis sammenfallende med det juridiske.

Avhandlingens tema om anvendelsen av Svalbardtraktaten på kontinentalsokkelen utenfor Svalbards territorialfarvann ligger i grenselandet mellom rett og politikk, og jeg vil derfor ha et eget kapittel med en rettspolitisk drøftelse av temaet. Spørsmålene er ikke av ny dato, men har stadig aktualitet. Norge hevder i dag suverenitet over ca. 30 % av Europas samlede land- og havområde. Havområdet er seks ganger større enn landområdet. De senere års framstøt for

utvikling av Barentshavet til et område for olje- og gassutvinning har satt fart i forhandlingene mellom partene om løsning på delelinjeproblematikken, i tillegg til at det har ført til diskusjoner vedrørende den rettslige status for havområdene rundt Svalbard. I desember 2005 startet nye forhandlinger mellom Norge og Russland om delelinjen. Ekspedisjonssjef for rettsavdelingen i norsk UD, Rolf Einar Fife, hevdet i et intervju at man går inn i forhandlingene med et formål om å løse delelinjeproblematikken, men at løsningen ”må være god og ta hensyn til begge parters interesser”⁴.

Konflikten om delelinjen i forhold til Russland vil ikke være et hovedanliggende for denne oppgaven. Det er likevel viktig med en forståelse også av dette området for å kunne si noe om de problemstillinger som spesifikt omhandler Svalbard, fordi den viser interessene forskjellige aktører har i området. I tillegg kan en løsning av dette problemet være retningsgivende for hva som vil skje i den såkalte Svalbardboksen både hva gjelder havet og kontinentalsokkelen. Delelinjeproblematikken har vært en kime til konflikt mellom Norge og Russland i 30 år. Selv i etterkant av den kalde krigen har problemene vært synlige i forholdet mellom de to statene, men perspektivene i konflikten har endret seg, etter som økonomiske hensyn er blitt vel så viktige som sikkerhetsmessige.

Havretten har hatt en rask utvikling etter den andre verdenskrig, og forskningen på kontinentalsokkelretten har vært aktiv.⁵ Flere internasjonale konvensjoner og traktater som berører temaet har blitt forhandlet fram. Det er imidlertid få områder hvor spenningen mellom statene har vært så stor som i Barentshavet, men hvor man likevel har latt være å ty til militære maktmidler. Ofte har militære fartøy i området vært brukt som maktmidler både fra norsk og russisk/sovjetisk side, men dette har ikke ført til full militær konflikt. Nasjonene som har interesser i området har sett det som viktig å ikke øke spenningsnivået ytterligere ved å komme med bastante krav. Et eksempel på en løsning med dette som formål, er den fiskevernsonen som er unilateralt opprettet av Norge rundt Svalbard. Opprettelsen av en sone,

---

⁴ Intervju med NRK 5. desember 2005

⁵ Eksempelvis har rettspraksis vedrørende kontinentalsokkelavgrensning økt i omfang, og FN har opprettet internasjonale organer som arbeider med rettslige spørsmål rundt dette. Et eksempel er The International Seabed Authority med sete i Kingston, Jamaica.

og ikke klare kontinentalsokkelkrav, har sin bakgrunn i at man ikke ønsket å sette problemstillingen på spissen.⁶

Imidlertid er også fiskevernsonen omstridt, og et eksempel er den konfrontasjon som skjedde mellom den norske kystvakten og den russiske fisketråleren Elektron i oktober 2005, hvor tråleren nektet å følge arrestordre fra kystvakten og heller satte kursen mot Russland. Fra norsk side hevder man fiskevernsonen er i alles interesse. Det som imidlertid synes klart er at alle parter ser seg tjent med en fornuftig bærekraftig forvaltning i området. Spørsmålet dreier seg om hvordan denne forvaltningen bør være. Et lignende tilfelle som Elektron foregikk for øvrig også høsten 2001. Da ble den russiske tråleren Tsjernigov arrestert i fiskevernsonen. Problemene i fiskevernsonen kommer lett ut av proporsjoner i media. Man kan få inntrykk av at arrestasjoner skjer ofte, og at Norge står veldig alene. Riktignok har Norge lite støtte blant mange stater, men regimet i fiskevernsonen har i det store og hele tross alt blitt respektert. Det kan likevel synes som om problemene vedrørende fiskevernsonens rettslige status har tiltatt noe i de senere år. I denne avhandlingen vil jeg analysere nærmere hva som er alternativene til en norsk jurisdiksjon i området. Fiskevernsonen har vært omstridt, men ideene avhandlingen vil jeg bare analysere hva alternativene er for kontinentalsokkelen.

For Norge er det særlig to uløste hovedspørsmål som i dag har særlig interesse. Det ene er som nevnt delelinjen mot Russland. Her har statene kommet nærmere en løsning etter tiår med forhandlinger om hvor grensen skal gå. Disse forhandlingene pågår ennå, og begge stater har ytret ønske om en ”snarlig løsning” på tvisten.⁷ Det andre spørsmålet gjelder gyldigheten av Svalbard-traktaten utenfor øygruppens territorialfarvann. Dette spørsmålet omhandler flere underliggende problemer. Et spørsmål er knyttet til den økonomiske sone, et annet til selve kontinentalsokkelen. Denne oppgaven vil ta for seg spørsmål knyttet til kontinentalsokkelen utenfor Svalbard.

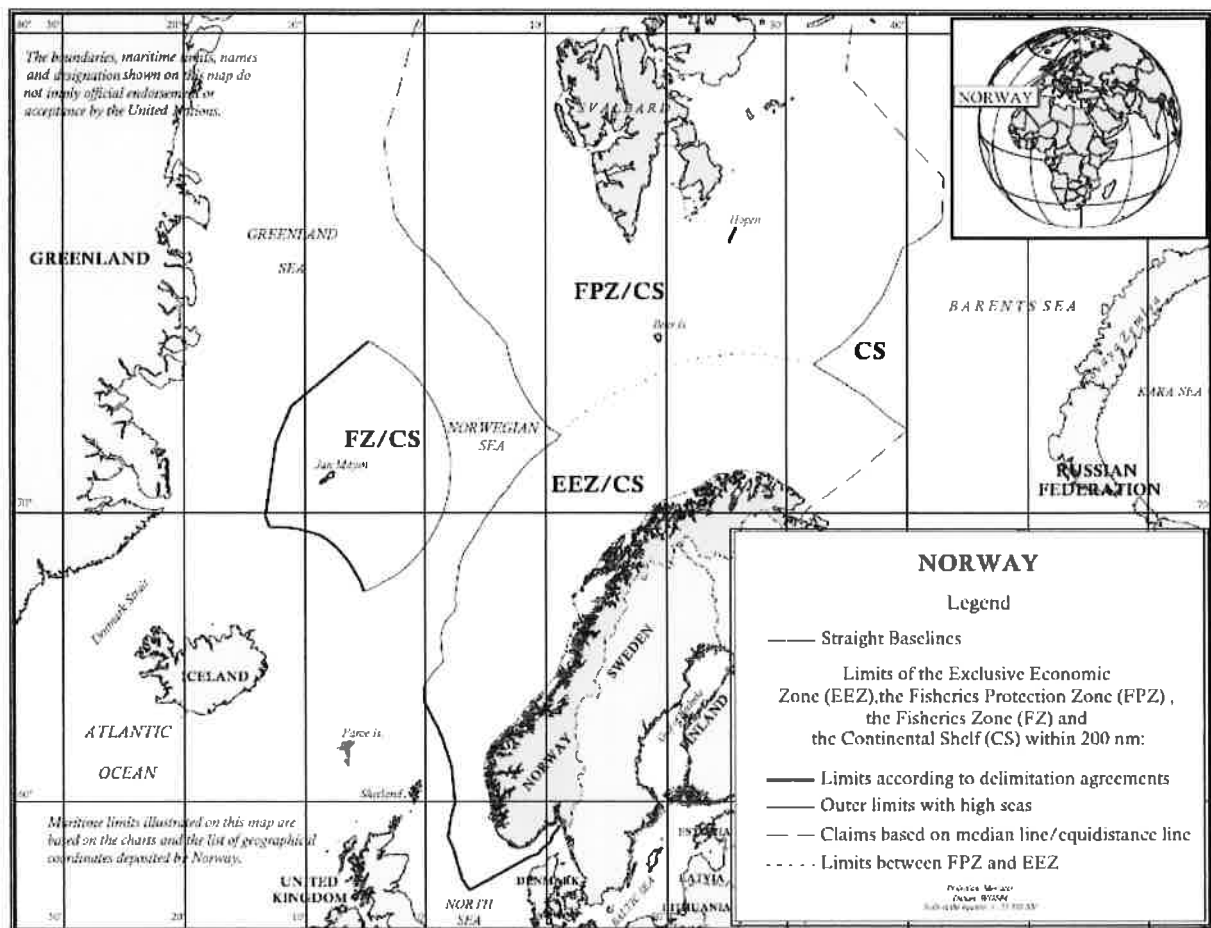
---

⁶ Churchill & Ulfstein, Marine management in disputed areas: 51

⁷ St.meld. nr. 30 2004-2005

Fig. 1

Økonomisk sone, fiskevernsoner og kontinentalsokkel i nordområdene

II SYSTEMATIKK

Ovenfor har jeg beskrevet nærmere de problemstillinger denne oppgaven vil ta for seg. Nedenfor vil jeg først gå nærmere inn på bakgrunnen for problemstillingene, og se dette i et historisk og komparativt perspektiv. Jeg vil i tillegg kort beskrive de geografiske forhold i området. Jeg har tilføyd fremstillingen enkelte kart hvor jeg har funnet det naturlig.

Avhandlingen byr på spesielle metodiske problemer som jeg vil gjennomgå i et eget kapittel. I et kapittel om Svalbardtraktaten vil jeg videre gå nærmere inn på selve hovedproblemstillingen om anvendelsen av Svalbardtraktaten på kontinentalsokkelen utenfor Svalbards territorialfarvann. Her vil jeg særlig analysere traktatens ordlyd og formål i art. 2, 3 og 8, og bestemmelsenes prinsipp om likebehandling. Traktatens art. 1, som er en

suverenitetsbestemmelse, vil også analyseres i denne delen. Videre vil jeg drøfte forholdet til Havrettskonvensjonen, og da særlig konvensjonens art. 311 som omhandler forholdet til andre traktater og konvensjoner. Til sist vil jeg drøfte anvendelsen av Svalbardtraktaten i et rettspolitisk perspektiv. Her vil det særlig være interessant å analysere hvordan retten bør være, på bakgrunn av de forskjellige aktørers interesser i området, og forholdet mellom rett og politikk.

III HAVRETTENS HISTORISKE UTVIKLING

Helt siden vikingtiden har havområdene utenfor Norges kyst hatt stor betydning. I perioder har Norge vært en av verdens store sjøfartsnasjoner, og er det også i dag. I middelalderen var det derimot to andre nasjoner som regjerte verdenshavene. Spania og Portugal gjorde krav på store deler av de kjente havområdene, mens Danmark - Norge hevdet krav på de nordligste farvannene. To prinsipper sto i mot hverandre på denne tiden når det gjaldt herredømmet over havet. Det ene omhandlet *havets frihet*, mens det andre la vekt på *kyststatenes rett til jurisdiksjon*.⁸ Disse prinsippene har begge fått plass i den Havrettskonvensjonen som gjelder i dag. To andre store sjøfartsnasjoner, England og Nederland, godtok ikke det monopol Spania og Portugal hadde på havet, og søkte gjennomslag for prinsippet om havets frihet. Gjennombruddet for dette prinsippet kom i kjølvannet av Hugo Grotius' verk *Mare Liberum*, som han skrev i 1609.⁹ Grotius skrev verket på bakgrunn av at hans arbeidsgiver The Dutch Far East India Company ønsket en ende på monopolet portugiserne hadde i det fjerne Østen på denne tiden.¹⁰ Etter at dette prinsippet ble anerkjent, fikk kyststatene bare anerkjent retten til territorialfarvann. For kyststatene var dette et tilbakeslag som flere av de mektigste statene etter hvert ikke kunne godta. Blant annet betydde en rett til kun territorialfarvann at sikkerheten for flere stater ble svekket. Flere av verdens mektigste stater var og er kyststater, og dette skulle vise seg å ha stor betydning for den videre utvikling av havretten.

Rettsstilstanden på havet var i perioden fram mot den andre verdenskrig preget av status quo. Det skjedde ingen store endringer i prinsippene, i hvert fall ikke her i Europa. Imidlertid var

---

⁸ Churchill & Lowe, *The law of the sea*: 4

⁹ Ruud & Ulfstein, *Innføring i folkerett*: 126

¹⁰ Churchill & Lowe, *The law of the sea*: 4

en utvikling i gang på den andre siden av Atlanterhavet. Flere sør-amerikanske stater utvidet sine jurisdiksjonsområder i mellomkrigsperioden. Etter krigen hevdet USA jurisdiksjon over havbunnen 200 nautiske mil utenfor egen kyst. Den amerikanske presidenten Harry S. Truman erklærte i en proklamasjon av 28. september 1945 krav om naturressursene på kontinentalsokkelen. Andre stater fremsatte tilsvarende krav, og i 1958 forhandlet man fram *Convention on the continental shelf* som regulerer dette på verdensbasis. I den såkalte Nordsjø-saken i 1969, som omhandlet retten til kontinentalsokkelen i Nordsjøen, ble kyststatens rett til naturressursene på kontinentalsokkelen anerkjent som folkerettslig sedvanerett.¹¹ Denne utviklingen må ses i sammenheng med framveksten av en økonomisk sone. Dette begrepet er forholdsvis nytt i havretten, og det er i dag alminnelig anerkjent at kyststater kan kreve jurisdiksjon over et havområde som strekker seg 200 nautiske mil fra grunnlinjene ved egen kyst.

I 1920 ble Svalbardtraktaten undertegnet i Paris. Denne gir Norge ”*full and absolute sovereignty*” over Svalbard.¹² I Norges nordområder er utbredelsen av kontinentalsokkelen et omstridt problemkompleks. Norge har laget lovgivning som i stor grad regulerer virksomhet i disse områdene. Eksempelvis har vi fått lov om økonomisk sone og petroleumsloven.

IV GEOGRAFI

Svalbard er en øygruppe som ligger i Nordishavet. Øygruppen ligger ca. 650 km nord for Norges fastland og har et areal på 62 049 km². Arealet gjør øygruppen litt mindre enn Latvia. Den består av ni større, fjellrike og isdekkede øyer, hvor den største er Spitsbergen. Det er på denne at det meste av menneskelig aktivitet foregår, med hovedsete i Longyearbyen og den russiske bosettingen Barentsburg. Øyene ble oppdaget på 1500-tallet da fangstmenn og hvalfangere fra flere europeiske nasjoner dro opp hit for å utnytte de rike ressursene her.

---

¹¹ ICJ Rep. 3 1969

¹² Svalbardtraktaten art. 1

Fig. 2

Barentshavet med delelinjekravene inntegnet¹³

II METODE

I RETTSTEORETISK UTVIKLING

Den uenighet som kan spores i norsk juridisk teori angående Svalbardtraktaten, men også i annen litteratur, kan deles inn i forskjellige rettssteoretiske posisjoner. Disse posisjonene kan være til god hjelp for å forstå hvordan man kan tilnærme seg en juridisk tekst som for eksempel denne traktaten. Man kan tenke seg en skala med ytterpunktene absolutt tekstlojalitet til ingen tekstlojalitet, eller fra rettspositivisme til postmodernisme.¹⁴ Fleischer har eksempelvis i sitt virke generelt lagt stor vekt på forståelsen av ordlyden i det foreliggende lovverk. Dette plasserer ham i en rettssteoretisk posisjon som kalles rettspositivisme.¹⁵ Denne posisjonen kjennetegnes nettopp av tekstlojalitet. Fleischer fremholder at Svalbardtraktaten ikke kan tolkes slik at den omfatter kontinentalsokkel og økonomisk sone etter som den blant annet ikke nevner disse begrepene. Dette synet grenser etter min mening opp mot et

¹³ Norsk polarinstitutt 2001

¹⁴ Askeland, *Rettskildelærens utvikling i et rettssteoretisk belysning*: 11

¹⁵ op. cit.

lovpositivistisk standpunkt. Lovpositivismen avviser andre rettskilder enn lov som rettslig grunnlag. Fleischers utgangspunkt er at en slik holdning sikrer de rettstatsverdier som rettpositivister ser som viktige, men i tillegg fremhever han demokratihensyn og faren for den sterkestes rett. Der hvor loven inneholder en upresis ordlyd eller det ikke fins lover som løser det rettslige spørsmål, vil Fleischer benytte de såkalte reelle hensyn fordi dette er verdier som lovgiver selv har lagt til grunn i lovgivingsprosessen.¹⁶ I forhold til Svalbardtraktaten har Fleischer vektlagt ordlyden sterkt. Imidlertid vil det føre for langt å plassere ham i en lovpositivistisk posisjon, etter som han i tillegg legger stor vekt på reelle hensyn i forhold til denne traktaten.

Bergo, som kan karakteriseres som en lovpositivist, går lenger enn Fleischer i å bruke lov alene som rettskilde. Han er skeptisk til at Høyesterett tolker lover ved hjelp av forarbeider. Han hevder det her er en fare for å gjøre en utilstrekkelig lovtekst brukbar i det konkrete tilfellet, hvor man heller burde overlatt til lovgiver å omgjøre lovteksten. Han er sterkt kritisk til reelle hensyn, fordi han mener ”henvisninger til [reelle hensyn] eller til det konkrete resultats ”materielle godhet” er en drepende pille for enhver rettskildelære med ambisjoner om å bli mer enn en minimalistisk modell i Ross’ ånd, hva enten den er deskriptiv eller normativ”¹⁷. I folkeretten kan det imidlertid etter min mening være problematisk å benytte rettskilder som av andre stater kan ses på som særnorske. Reelle hensyn kan være en slik særnorsk rettskilde i enkelte tilfeller, selv om vi kjenner noe tilsvarende reelle hensyn også fra andre rettstradisjoner som eksempelvis den svenske, hvor dette går under benevnelsen ”sakens natur.”

Det er verdt å legge merke til at reelle hensyn slik vi kjenner de fra norsk rett, er et ukjent fenomen ute på kontinentet. I USA opererer man med et lignende begrep, og det er også det eneste land med en sammenlignbar rettskultur hvor man har den rettsteoretiske posisjonen rettsrealisme, selv om de også i Danmark og Sverige har deler av dette. I Norge er Eckhoff vår mest kjente rettsrealist, en posisjon som kjennetegnes av vektlegging på verdier under rettsanvendelsen. Posisjonen hevder at rettsanvendelsen ikke lar seg styre, men svarer på

---

¹⁶ Fleischer, *Rettskilder*: 76

¹⁷ Bergo, *Høyesteretts forarbeidsbruk*: 953

konkrete behov som styrer i stedet for teorier om hvordan den bør være. Rettsrealistene forsøker å beskrive hvordan retten faktisk er. Det faktum at rettskildelæren er så ulik i Norge i forhold til andre land i vårt nærområde, men også innen egen kulturkrets, gjør at en må ta hensyn til dette ved vurderingen av internasjonale rettskilder som for eksempel Svalbardtraktaten.

En rettsteoretisk posisjon som har hatt ganske stor tilslutning i Norge er pragmatismen. Pragmatismen kjennetegnes ved at den løsning man skal komme frem til må være rimelig. Her er tekstlojaliteten mindre viktig enn i rettspositivismen. Dette standpunktet skiller seg imidlertid fra den postmodernistiske retningen hvor tekstlojaliteten nesten ikke spiller noen rolle i det hele tatt. I norsk juridisk teori har Bernt fått tildelt en merkelapp som rettspragmatiker.¹⁸ Etter min mening vil også Churchill og Ulfstein kunne sies å legge et pragmatisk syn til grunn for sitt standpunkt i forhold til Svalbardtraktaten. I en artikkel av Graver skrevet i januar 2005, hevder imidlertid forfatteren at pragmatismen holder på å dø ut i norsk juridisk metode.¹⁹ Dette har sin hovedårsak i et stadig mer internasjonalsert rettsbilde. Påvirkningen utenfra på det norske rettssystemet er stor, og spesielt folkerettslige problemstillinger som denne avhandlingen tar for seg må ses i lys av en mer internasjonal rettskildelære eller juridisk metode.

I norsk juridisk teori stilles det spørsmål ved om det norske rettssystemet vil gå over til en systematisk rettsorden med bakgrunn i den internasjonale retten, eller om det internasjonale rettssystemet vil bli ytterligere forent over tid gjennom eksempelvis kampen mot terrorisme.²⁰ Øyrehagen Sunde gir ikke noe svar på dette, men sier det i alle tilfelle vil ligge noe fram i tid, med bakgrunn i at rettens utvikling foregår langsomt. Det forhold at retten utvikler seg langsomt kommer klart frem i forhold til Svalbard. Traktaten gjelder ennå for øygruppen, men nye begreper som kontinentalsokkel og økonomisk sone og utnyttelse av ressursene der fører til et behov for at den må tolkes på nytt i forhold til disse begrepene. Hvilket bidrag tolkingen og rettsanvendelsen av traktaten vil innebære er imidlertid for tidlig å si noe om. Det er ikke

---

¹⁸ Askeland, Rettskildelærens utvikling i rettsteoretisk belysning: 19

¹⁹ Graver, Høyesterett ved et skille: 3

²⁰ Øyrehagen Sunde, Speculum legale: 343

usannsynlig at en god løsning på Svalbard vil kunne være et bidrag til et mer forent internasjonalt rettssystem, i hvert fall på havrettens område.

II TOLKNING AV INTERNASJONALE KONVENSJONER OG TRAKTATER

Av internasjonale konvensjoner og traktater vil jeg her særlig behandle Havrettskonvensjonen og Svalbardtraktaten. Disse er rettskilder som vi kjenner dem i intern rett, men de har det spesielle ved seg at det ikke er noen lovgivende myndighet som har utarbeidet dem. I stedet er de kommet i stand ved forhandlinger mellom i utgangspunktet likeverdige parter, som har munnet ut i en folkerettslig bindende avtale. Imidlertid er avtalepartene her stater i et verdenssystem uten noen overgripende håndhevelsesadgang av en eller annen organisasjon. Tolkning av internasjonale konvensjoner og traktater reguleres av den såkalte Wienkonvensjonen. Konvensjonen ble inngått i 1969, og er i dag den viktigste rettskilde for tolkning av folkerettslige avtaler. Den er en kodifikasjon av den sedvanerett som har utviklet seg gjennom mange århundrer, og inneholder bestemmelser om inngåelse, gyldighet, tolkning og opphør av traktater. Norge har ikke ratifisert denne konvensjonen, men den anses likevel også her i landet for å gi uttrykk for den gjeldende rett på området.

Flere prinsipper er grunnlaget for traktattolkning etter Wienkonvensjonen. Ordlyden spiller her en viktig rolle, slik den også gjør i forhold til om man skal tolke en vanlig lovtekst. Den naturlige språklige forståelsen av ordlyden er også i folkeretten utgangspunktet for tolkingen. I tillegg er det viktig å analysere partenes intensjoner med å inngå avtalen. I et videre perspektiv må man også analysere hva som er traktatens formål. I traktattolkningen må man ta hensyn til alle disse aspektene og se dem i sammenheng.²¹

I forhold til Svalbardtraktaten er reelle hensyn anført som et argument fra norsk side for at Svalbardtraktaten bare kan anvendes på landterritoriet. Bruken av reelle hensyn i folkeretten har vært noe omstridt, men ICJ har relativt ofte vist til rimelighet og reelle hensyn i sine

---

²¹ Shaw, International law: 839

avgjørelser.²² I den ovennevnte Nordsjø-saken fra 1969, henviste domstolen til at partene måtte forhandle videre på grunnlag av *'equitable principles'* som ICJ selv skisserte. I Havrettskonvensjonen er det også inntatt henvisninger til rimelighet. Et eksempel er art. 83 om deling av kontinentalsokkel. Her heter det at en slik deling skal skje *'by agreement on the basis of international law, as referred to in Article 38 of the Statute of the International Court of Justice, in order to achieve an equitable solution'*. Imidlertid er det ikke bare rimelighet man kan ta hensyn til ved avgjørelsen. Behovet for konsekvens og harmoni i rettsreglene kan også være viktig.

Jeg har i arbeidet med denne oppgaven særlig analysert de relevante skrevne rettskildene, og da spesielt Svalbardtraktaten i norsk og engelsk utgave. Min analyse er først og fremst basert på den engelske originalteksten. Jeg har også anvendt rettspraksis som er blitt til gjennom årene, og som er analysert i juridisk teori. I tillegg har jeg lest juridisk litteratur som jeg har ansett for å være relevant. I oktober 2005 var jeg i Oslo og foretok intervju med norsk UD, den islandske ambassadøren til Norge, og seniorforsker ved NUPI, John K. Skogan. I telefonsamtale og i foredrag med professor dr. juris Carl August Fleischer har jeg fått nærmere kunnskap om hans syn og Norges standpunkt. Jeg har også vært i kontakt med det islandske og det canadiske utenriksministerium for å få å høre deres syn på de spørsmål denne oppgaven reiser. I tillegg kontaktet jeg den amerikanske og den russiske ambassaden, med bakgrunn i at de representerer stater med sterke interesser i disse områdene, men de har ikke ønsket å stille opp til intervjuer eller annen korrespondanse.

III ANALYSE

Etter opprettelsen av Svalbardtraktaten i Paris i 1920 har flere land ratifisert den i tillegg til de ni statene som utgjorde signatarmaktene.²³ Sovjetunionen ratifiserte traktaten i 1925, og derfor har nå alle land av en viss størrelse med interesser i området gitt sin tilslutning til traktaten. I denne delen av oppgaven vil jeg gå nærmere inn på hvorfor traktaten er opprettet, og hva som nærmere bestemmes i den.

---

²² Ruud, Ulfstein, Fauchald, Utvalgte emner i folkerett: 34

²³ Pr. 1. Mai 2005 er 38 stater part i Svalbardtraktaten, jfr. Statistisk Sentralbyrå

I analysen vil ordlyden i traktaten tolkes etter folkerettslige prinsipper. Prinsippene vil forklares nedenfor. Videre vil formålet bak traktaten søkes klarlagt. Her er det spesielt to spørsmål av særlig interesse. Hvorfor er traktaten kommet i stand, og hvilke interesser er det traktaten skal tjene? Andre rettskilder vil også kunne vektlegges, og i forhold til Svalbardtraktaten er det fremholdt at sterke reelle hensyn er et argument. Alle disse aspektene vil gjennomgås i det følgende. Først vil jeg imidlertid analysere ordlyden i traktaten og drøfte denne opp mot andre relevante rettskilder. En forståelse av statenes interesser i området er viktig fordi problemstillingen om traktatens geografiske utbredelse er kommet til i skjæringspunktet mellom rett og makt.²⁴ Med dette menes at problematikken i området må forstås på bakgrunn av at de avgjørelser statene tar for politikken i området, kan være basert på andre hensyn enn de rent juridiske. Det kan eksempelvis være økonomiske eller sikkerhetsmessige interesser som spiller inn, selv om rammeverket er rettslig.

I SVALBARDTRAKTATEN

Svalbardtraktatens art. 1 bestemmer at Norge skal ha ”*full and absolute sovereignty*” over øygruppen, definert innenfor et område som har omriss av en boks. I dette ligger at Norge ble gitt suverenitet over Svalbard med de tilhørende øyene Bjørnøya og Hopen. Imidlertid er denne suvereniteten begrenset gjennom viktige prinsipper i art. 2 og 3 og art. 8. De to førstnevnte artiklene inneholder et likebehandlingsprinsipp, som innebærer at Norge må likestille norsk og utenlandsk virksomhet på Svalbard. Art. 8 bestemmer at Norge ikke kan skattlegge personer og virksomhet på øygruppen til bruk på fastlandet.

Jeg vil behandle spørsmålet om traktaten, med disse bestemmelsene i særdeleshet, skal anvendes på kontinentalsokkelen utenfor det området som er beskrevet ovenfor. Norge hevder at traktaten ikke gjelder utenfor Svalbards territorialfarvann, med bakgrunn i at fastlands-Norges kontinentalsokkel strekker seg til Svalbard og forbi øygruppen mot polhavet, samt at traktatens ordlyd og formål ikke gir grunnlag for en slik utvidelse. Flere andre stater hevder traktaten gjelder også utenfor territorialfarvannet.

---

²⁴ Sannes, Makt, rett og fornuft i nordpolitikken: 449

TOLKNINGSPRINSIPPER

Etter Wienkonvensjonen av 1969 skal traktater tolkes etter en naturlig språklig forståelse av deres ordlyd. I denne konvensjonen heter det i art. 31 at traktater skal tolkes *'in good faith in accordance with the ordinary meaning to be given to the terms of the treaty in their context and in the light of its object and purpose.'* I dette ligger en formodning om at partene har inngått traktaten i god tro, og at bestemmelsene må leses i sammenheng med den mening man antar traktatpartene har lagt i dem. Formålet bak bestemmelsene er derfor viktig ved tolkingen av traktater. Dette innebærer at man ikke skal legge en for restriktiv tolking til grunn. Likevel kan det være grunn til å legge større vekt på ordlyden ved traktattolking enn ved lovtolking i intern rett.²⁵ Avtaleaspektet og det folkerettslige suverenitetsprinsipp kan være momenter som taler for dette. I suverenitetsprinsippet ligger at det er opp til en hver stat om den vil slutte seg til internasjonale avtaler eller ikke.

Den part som påberoper seg en annen fortolking enn det som naturlig kan forstås ut fra ordlyden, vil ha bevisbyrden for at så er tilfelle.²⁶ Et eksempel fra rettspraksis er den såkalte Øst-Grønland-saken mellom Norge og Danmark. Her ble det anført fra norsk side at henvisningen til Grønland i de dokumenter som Danmark bygget på som grunnlag for sin suverenitet måtte forstås som en henvisning til bosettingene på Vest-Grønland, og ikke til hele Grønland. Her uttalte domstolen at Norge måtte ha bevisbyrden for en ordfortolking som avvek fra den normale forståelse.²⁷ I forhold til Svalbardtraktaten må bevisbyrden etter min mening ligge hos de stater som mener anvendelsen av traktaten går ut over det geografisk angitte området i art. 1. Dette følger av en naturlig språklig fortolkning av ordlyden. Dette vil jeg komme mer tilbake til nedenfor.

Svalbardtraktaten hadde ved inngåelsen 9 signatarstater. Traktater med mange parter vil ofte ha en ulempe ved at det kan være vanskelig å påvise en entydig oppfatning hos samtlige. I saken vedrørende Jan Mayen var det spørsmål om tolking av en avtale av 8. Desember 1965 mellom Norge og Danmark om avgrensning av kontinentalsokkelen. Art. 1 i avtalen bestemmer

---

²⁵ Ruud, Ulfstein og Fauchald, Utvalgte emner i folkeretten: 57

²⁶ op.cit.

²⁷ PCIJ Rep. Serie A/B No. 53 s. 49

at ”grensen mellom den del av kontinentalsokkelen som henholdsvis Norge og Danmark utøver høyhetsrett over, skal være midtlinjen...”. I art. 2 har man nedfelt koordinater for midtlinjen i Skagerak og Nordsjøen. Norge hevdet i saken at art. 1 måtte forstås slik at denne avtalen fastslo midtlinjen som grense i alle de tilfeller hvor norsk og dansk sokkel overlappet. Domstolen var ikke enig i dette, men sa i avgjørelsen at art. 1 og 2 sett i sammenheng måtte innebære at avtalen bare gjaldt avgrensning i Skagerak og Nordsjøen. Dette var i det store og det hele i samsvar med den danske argumentasjonen. Domstolen sa videre at da avtalen ble inngått i 1965 hadde Danmark og Norge ennå ikke erklært sokkelrettigheter i området mellom Grønland og Jan Mayen. Det ble også vist til en særskilt avtale av 1979 om avgrensning av sokkelen mellom Norge og Færøyene. Traktatens ordlyd må derfor ikke leses isolert, men sees i sammenheng med andre momenter.

Tre viktige tolkingsprinsipper for traktater er utviklet i juridisk teori og rettspraksis. Dette er henholdsvis restriksjonsprinsippet, effektivitetsprinsippet og prinsippet om dynamisk tolking. Norge har i forhold til Svalbard lagt til grunn at ordlyden i traktaten tilsier at den ikke får anvendelse ut over territorialfarvannet. Dette standpunktet må kunne sies å ha bakgrunn i restriksjonsprinsippet. I juridisk teori har det imidlertid vært uenighet om det kan oppstilles et generelt prinsipp om restriktiv fortolking.²⁸ ICJ har i en avgjørelse fra 1974 uttalt at når stater avgir erklæringer som begrenser deres handlefrihet, bør disse tolkes restriktivt.²⁹ I juridisk teori er det også hevdet at traktatbestemmelser som innskrenker statenes suverenitet må tolkes restriktivt og strengt etter ordlyden.³⁰ Brownlie påpeker at ICJ har brukt suverenitetsrettigheter som grunnlag for en restriktiv tolking, men at 'everything depends on the context, the intention of the parties, and the relevance of other, countervailing, principles, such as that of effectiveness'³¹.

Når det gjelder effektivitetsprinsippet er poenget at traktaten skal tolkes slik at den sikrer størst mulig grad av gjennomføring av traktaten. Velger man å anvende dette prinsippet, vil

---

²⁸ Ulfstein, *The Svalbard treaty*: 94

²⁹ ICJ Rep. 1974 s. 267

³⁰ Ruud, Ulfstein, Fauchald, *Utvalgte emner i folkerett*: 60

³¹ Brownlie, *Principles*: 288-89

ofte formålet med traktaten være et viktig moment. ICJ har vært stilt overfor spørsmålet om traktatens ordlyd eller formål burde være avgjørende. I et slikt tilfelle tilsa effektivitetshensyn at konvensjonen ble tolket ut fra formålet med den, men domstolen godtok ikke en slik tolking når den avvek fra traktatens ordlyd.³²

Ved en dynamisk tolking tolker man rettskildene mye friere enn ved den restriktive tolkingen. Bakgrunnen for at denne typen tolking har oppstått i folkeretten er rettsområdets mangel på et lovgivende organ. Man er derfor avhengig av en mekanisme som gjør at retten kan følge samfunnsutviklingen. Utstrakt bruk av dette prinsippet vil kunne komme i konflikt med suverenitetsprinsippet. Imidlertid har det vært hevdet at man vil kunne ta det i bruk på bestemte områder, som for eksempel menneskerettighetene. Den Europeiske menneskerettighetsdomstol har eksempelvis uttalt i en av sine første saker at det var nødvendig 'to seek the interpretation that is most appropriate in order to realise the aim and achieve the object of a treaty, not that which would restrict to the greatest possible degree the obligations undertaken by the Parties'³³. Enkelte hevder i forhold til Svalbard at det er grunn til å legge vekt på 'evolutionary concepts' og den antagelse at partene har inngått traktaten i den tro at den ville være et effektivt rettslig rammeverk for administrasjonen av øygruppen. Ulfstein påpeker også at forskjellig statspraksis tilsier en dynamisk tolking av traktaten.³⁴

Art. 33 i Wienkonvensjonen inneholder bestemmelser for tolking av traktater som er inngått på to eller flere originalspråk. Svalbardtraktaten faller inn under denne bestemmelsen fordi den er signert på både engelsk og fransk. Bestemmelsen er ment å hjelpe traktatbestemmelser som i meningsinnhold trekker i ulik retning. Eksempelvis kan den franske teksten si en ting, som i den engelske kan være mer uklart og upresist, eller være i direkte motstrid. Traktatbestemmelser som omhandler det samme, vil imidlertid sjelden trekke i ulik retning selv om de oversettes til et annet språk eller finnes i flere originalspråk. Av og til vil det imidlertid være forskjeller som gjør at ordlyden kan tolkes litt annerledes.

---

³² ICJ Rep. 1950 s. 221

³³ Publications of the European Court of Human Rights, Series A vol. 7 para. 8

³⁴ Ulfstein, The Svalbard treaty: 89

Som et utgangspunkt er originaltekstene likeverdige, og alle språkversjonene som ikke er oversatte vil derfor kunne legges til grunn på likt grunnlag. Svalbardtraktaten ble til i Paris, og det er naturlig å tenke seg at den ble forhandlet fram på fransk. Etter min mening vil det derimot ikke være slik at den franske teksten av den grunn skal legges til grunn fremfor den engelske. Det forhold at begge er originaltekster gjør at begge må legges til grunn på likt grunnlag, uten noen form for rang over den andre originalteksten. Enkelte stater vil ha basert sin signatur og ratifikasjon på bakgrunn av den engelske versjonen, og vil derfor ikke kunne sies å ha akseptert at eksempelvis den franske teksten i Svalbardtraktaten skal være foretrukket.³⁵ Når det gjelder eventuell motstrid har det vært hevdet at den minst vidtgående versjon skal velges. Dette kan etter min mening være et fornuftig standpunkt.

TRAKTATENS FORMÅL

Under forhandlingene i Paris før vedtagelsen av Svalbardtraktaten, ble to alternative forslag lagt fram for hvordan området skulle forvaltes. Et forslag fremsatt av Sverige lød på at Svalbard skulle bringes inn under Folkeforbundets myndighet. Et annet lød på at en stat skulle ha denne myndigheten for mest effektivt å etterleve en god forvaltning for området.³⁶ Sistnevnte forslag fikk tilslutning, og endte øygruppens status som et terra nullium. Forhandlingene som utgjør forarbeidene til traktaten, viser at signatarstatene ønsket en håndhevelse av forvaltningsmyndighet i området etter som flere stater hadde vist interesse for naturressursene i området. Som nevnt ovenfor ga likevel partene Norge en '*full and absolute sovereignty*' over det angjeldende området i traktatens art. 1. Etter min mening må dette forstås på bakgrunn av det politiske klima som rådde i 1920. Stormaktene så seg tjent med at et lite, nøytralt land som Norge hadde suverenitet over øygruppen for en best mulig forvaltning av Svalbard. Partene har likevel sikret seg rettigheter til de kjente naturressursene på denne tiden gjennom likebehandlingsprinsippet som kommer frem i art. 2 og 3.

---

³⁵ Originaltekstene har nyansforskjeller på et par viktige punkter. Disse har det vært diskusjon om i teorien, og vil gjennomgås nedenfor.

³⁶ Det kan tenkes politiske motiver som grunnlag for begge forslag. Sverige ønsket på denne tiden ikke en nabo i vest med større makt. Stormaktene så seg tjent med at nøytrale Norge fikk denne forvaltningsmyndigheten.

TRAKTATENS ARTIKKEL 1

Artikkel 1 i Svalbardtraktaten sier at norsk suverenitet gjelder over et område som består av 'the Archipelago of Spitsbergen, comprising, with Bear Island or Beeren-Eiland, all the islands situated between 10° and 35° longitude East of Greenwich and between 74° and 81° latitude North, especially West Spitsbergen, North-East Land, Barents Island, Edge Island, Wiche Island, Hope Island or Hopen Eiland, and Prince Charles Forland, together with all islands great or small and rocks appertaining thereto'³⁷. Denne beskrivelsen danner et omriss av et område som er kjent som Svalbard-boksen. Bestemmelsen gir ingen rettighet som sådan, men bestemmer bare hvilket land som skal ha suverenitet over øygruppen. En naturlig språklig forståelse av ordlyden tilsier at koordinatenes funksjon er å vise hvilke øyer og holmer som er dekket av traktaten. Det ville gitt liten mening om traktatens bestemmelser skulle gjelde innenfor hele den omtalte boksen, og ikke bare på landterritoriet. Etter min mening er koordinatene truffet ut fra fornuftighetshensyn, og Svalbardboksen kan ikke avgjøre om traktaten får anvendelse på området utenfor territorialfarvannet.

Traktatens formål i forhold til spørsmålet om hvem som skal ha suverenitet over øygruppen kan være vanskelig å si noe sikkert om. Kunnskapen i 1920 om ressursene på kontinentalsokkelen var antagelig ganske begrenset, og hadde partene visst om disse ressursene ville kanskje reglene blitt utformet til fordel for andre stater enn Norge. Imidlertid er det ikke sikkert at Norge ville godtatt en slik løsning. I juridisk teori er det hevdet at det kan argumenteres for at siden folkeretten i dag kjenner flere soner, bør traktaten kunne utvides til å omfatte også disse.³⁸ Traktatens ordlyd bør etter en slik tolking tillegges mindre vekt etter som man på den tiden ikke visste om dagens maritime soner. Enkelte hevder at formålet bak traktaten var å fremme like økonomiske rettigheter i alle maritime soner mer enn at norsk suverenitet skulle gjelde.³⁹ En slik tolking finner støtte i at siden 200-milssonen og kontinentalsokkelen var ukjente begreper i 1920, ville andre staters rettigheter på denne tiden hatt sitt utspring i bestemmelsene om det frie hav, og ikke i Svalbards status som et terra nullius. Det hevdes at dette kan være en naturlig løsning, tatt i betraktning den nære

---

³⁷ Svalbardtraktaten art. 1

³⁸ Churchill og Ulfstein, *Marine management in disputed areas*: 43

³⁹ op.cit.

forbindelse mellom Svalbard og de nye maritime sonene, at andre staters rettigheter endres i takt med endringer i sjøterritoriet rundt Svalbard. Dette er etter min mening en dynamisk tolking, som kan ha blitt trukket for langt. Nye momenter skal tillegges noe vekt, men det kan være gode grunner for å holde fast ved den opprinnelige meningen med traktaten. En for dynamisk tolking bør etter min mening heller erstattes med en ny traktatkonferanse. Dette kan det imidlertid være store ulemper med. Blant annet er Sovjetunionen i dag erstattet av et ustabil russisk demokrati, og de geopolitiske forhold er endret i stor grad siden 1920.

I norsk juridisk teori har det videre vært en polemikk mellom spesielt Andenæs og Fleischer vedrørende Svalbards suverene status. I korthet har denne gått ut på at Andenæs mener suvereniteten innebærer begrensninger.⁴⁰ Andenæs hevder suvereniteten ikke er ”av en slik eksklusiv karakter som suvereniteten over territoriet ellers”. En slik forståelse av traktaten vil måtte forstås på bakgrunn av traktatens forhistorie. Under forhandlingene ønsket de interesserte partene å sikre seg de økonomiske rettighetene man ville ha hatt om øygruppen fortsatt hadde vært et terra nullius.⁴¹ Fleischer hevder det ikke er grunnlag for å si at Svalbardtraktaten innebærer en begrensning i Norges suverenitet over øygruppen.⁴² Ordlyden synes for meg klar. Art. 1 sier at Norge skal ha ’*full and absolute sovereignty*’ over det nærmere bestemte landområdet med territorialfarvann. En naturlig forståelse av ordlyden innebærer at den suverenitet bestemmelsen omhandler må være av en slik karakter som er anerkjent i folkeretten ellers. Norges suverenitet over Svalbard skal derfor ikke være av en annerledes art enn den suverenitet Danmark nyter over Grønland, eller USA nyter over Hawaii. I intern norsk lovgivning heter det videre at Svalbard med Hopen og Bjørnøya er en del av kongeriket Norge. Fleischer har brukt dette som argument for Norges suverenitet over Svalbard. Etter min mening tillegger Fleischer intern rett for mye vekt. Spørsmålet bør avgjøres etter folkerettens rettskilder, og da i første rekke Svalbardtraktaten selv.

---

⁴⁰ Andenæs, Statsforfatningen: 68

⁴¹ op.cit.

⁴² Fleischer, De rettslige spørsmålene: 4

TRAKTATENS ARTIKKEL 2

Etter traktatens art. 2 tilligger det Norge *'to maintain, take or decree suitable measures to ensure the preservation and, if necessary, the re-constitution of the fauna and flora of the said regions, and their territorial waters'*. Artikkelen har i de senere år blitt tillagt stadig større vekt, og i Svalbardmiljøloven av 2001 er dens innhold gitt en fremtredende plass.⁴³ Loven fastslår at i konflikt mellom næringsinteresser og miljøvern hensyn, skal de sistnevnte hensyn alltid gå foran på Svalbard. Russland har imidlertid uttrykt skepsis til vedtagelsen av loven, da den etter deres syn vil begrense russisk handlefrihet i området.⁴⁴ Det forhold at art. 2 i de senere år har blitt tillagt mer vekt, kan tyde på at artikkelen er blitt tolket mer dynamisk.

De rettigheter som er beskrevet i art. 2 og 3 vedrørende blant annet fiske og mineralutvinning, er basert på et likebehandlingsprinsipp. Imidlertid gjelder disse bestemmelsene ikke bare landterritoriet, men også territorialfarvannet, som på tiden for traktatens vedtagelse var *'the only maritime resource zone then known to international law'*⁴⁵. Etter min mening er imidlertid også denne bestemmelsen klar på i hvilket geografisk område den gjelder. Bestemmelsen nevner *'the said regions, and their territorial waters.'* De nevnte regionene, eller områdene som nok vil være den beste norske oversettelsen, vil måtte forstås som landterritoriet som utgjør øygruppen. Territorialfarvann kan bare tilhøre landterritoriet, og er følgelig det farvannet som omkranser disse landområdene.

Norge hevder som nevnt at det er en naturlig språklig forståelse av ordlyden i traktaten som bør legges til grunn. Argumenter for at bestemmelsene i traktaten bare angår landterritoriet er at art. 1 bare nevner landområder (*'various islands'*). Videre vil terminologien *'territory'* vanligvis kun angå landterritoriet. *'Territorial waters'* ville heller ikke hatt noen mening i noen av artiklene om begrepet inkluderte landterritoriet. Når det gjelder argumenter mot at disse bestemmelsene bare angår landterritoriet, er flere anført. I forhold til art. 1 er den originale franske teksten slik utformet, at den ikke bruker *'territoires'* eller lignende, men benevner området som *'les régions visées à l'article 1er'*. Dette er mindre presist enn

---

⁴³ Lov om miljøvern på Svalbard av 15. juni 2001 nr. 79

⁴⁴ Holtén Jørgensen, Svalbard: russiske persepsjoner og politikktutforming: 179

⁴⁵ op.cit.

'*territoires*,' og er ikke nødvendigvis knyttet bare til land.⁴⁶ I folkeretten og havretten er det videre tradisjonelt en nær forbindelse mellom land- og sjøterritoriet. I Grisbådarna-saken fra 1909 sa domstolen at en traktat som angår landterritoriet også bør angå sjøterritoriet. Wienkonvensjonen av 1969 har i sin art. 29 en bestemmelse om den geografiske utstrekningen av traktater. Det heter i bestemmelsen at en traktat '*is binding upon each party in respect of its entire territory*'. I forarbeidene til Wienkonvensjonen heter det at formålet, slik International Law Commission så det, var å inkludere både land- og sjøterritoriet.⁴⁷ Artikkel 1 og 2 omhandler derfor etter min mening det samme området.

TRAKTATENS ARTIKKEL 3

Likebehandlingsprinsippet kommer også fram i art. 3 (1). Bestemmelsen sier at borgere av signatarstatene skal ha '*equal liberty of access and entry for any reason or object whatever*.' Denne rettigheten skal gjelde til '*waters, fjords and ports of the territories specified in Article 1*'. Ordlyden gir klart uttrykk for dette likebehandlingsprinsippet. Alle parter som ønsker å komme til området skal sikres lik behandling. Det skal derfor ikke diskrimineres mellom partene hva angår '*access and entry*'. Når det gjelder hvilket område denne '*access and entry*' skal gjelde, har partene imidlertid vært uenige. Her må det også foretas en naturlig språklig forståelse av ordlyden, etter vanlige prinsipper om traktattolking. '*Waters*' må naturlig forstås som farvann. Sett i sammenheng med '*fjords*', som naturlig må forstås som fjorder og '*ports*', som må forstås som havner, forstår jeg '*waters*' som nærliggende farvann til fjorder og havner. Begrepene må også ses i sammenheng med siste del av bestemmelsen som sier '*of the territories specified in Article 1*'. Begrepene må derfor forstås slik at de tilhører territoriene i art. 1, som nevnt ovenfor er landterritoriene og dets territorialfarvann. Følgelig er det farvann, fjorder og havner ved landterritoriet art. 3 omhandler. Det gir ingen mening å tale om farvann, fjorder og havner i sammenheng, om farvann skulle omhandle områder til havs. Når traktaten ble til var det frie hav et kjent begrep, og signatarene ville antakelig ha brukt begrepet '*high seas*' om det var dette man hadde ment.

I bestemmelsens 1. ledd heter det også at borgerne kan utføre '*without impediment*' all slags

---

⁴⁶ Ulfstein, The Svalbard treaty: 412

⁴⁷ Yearbook of the International Law Commission 1966 Vol II s. 213

'*maritime, industrial, mining and commercial operations.*' Dette skal kunne skje på bakgrunn av '*absolute equality*' og lokale lover og reguleringer. '*[W]ithout impediment*' må bety at virksomheten må kunne skje uten noen som helst form for hindring, bortsett fra de lover og regler som er gjengitt ovenfor i bestemmelsen. Likebehandlingsprinsippet beskrives også her, ved at dette skal skje med '*absolute equality*'. Dette er et strengt uttrykk. Ingen form for diskriminering i denne virksomheten vil derfor kunne godtas etter bestemmelsen.

Når det gjelder virksomhetsbegrepene bestemmelsen har brukt, er det viktig å huske på at traktaten ble til i 1920. Det er derfor tidspunktet for traktatens inngåelse som må legges til grunn. Begrepet '*mining*' vil etter en naturlig språklig forståelse, innebære det samme i dag som for 85 år siden. Det innbefatter gruvevirksomhet og kan ikke forstås som særlig mye annet. Utviklingen har imidlertid ført til at begrepene '*maritime,*' '*industrial*' og '*commercial*' har et annet innhold i dag enn i 1920. Da traktaten ble til var det nok ikke meningen at '*maritime*' skulle innbefatte annet enn overflatevirksomhet som for eksempel fiske og hvalfangst. En dynamisk tolking av dette begrepet vil derimot gjøre at begrepet omfatter mye mer i dag enn for snart 90 år siden. Imidlertid vil dette, som påpekt ovenfor, være i strid med suverenitetsprinsippet. Jeg anser derfor en dynamisk tolking av dette begrepet for utelukket, og begrepet må derfor etter min mening bare omhandle virksomhet som for eksempel overflatefiske og eventuell oppdrettsvirksomhet. Utnyttelse av enkelte ressurser på havbunnen vil kunne falle inn under '*maritime*', men er vanskelig å kategorisere i forhold til Svalbardtraktaten. Etter min mening er traktatens bestemmelser kun ment for utnyttelse på overflaten, da det bare var dette man hadde teknologi for på tiden for traktatens inngåelse.⁴⁸

'*[I]ndustrial*' vil også ha skiftet meningsinnhold i løpet av de år som har gått siden traktatens inngåelse. Imidlertid volder ikke dette begrepet mye usikkerhet til hva som kan tenkes å falle inn under det. Industriell virksomhet har etter min mening mye av det samme innhold i dag som i 1920, selv om nyteknologi er tatt i bruk. Derimot har begrepet '*commercial*' vært problematisk. En naturlig språklig forståelse av dette begrepet tilsier at det omhandler noe handelsmessig. Handelsmessig virksomhet har endret seg enormt i de siste 85 år. Folkerettslige prinsipper tilsier imidlertid at traktaten må tolkes etter ordlyden, med bakgrunn

---

⁴⁸ Enkelte nyere konvensjoner regulerer utnyttelsen av levende ressurser på havbunnen.

i dens formål jfr. ovenfor. Etter min mening kan heller ikke 'commercial' tolkes altfor dynamisk. Man må legge til grunn hva meningen med begrepet var i 1920.

I juridisk teori har det vært en diskusjon vedrørende om begrepet omfatter alle aktiviteter hvor målet er profitt, eller om det omhandler handel i en snevrere betydning av ordet.⁴⁹ I både den engelske og franske teksten er 'commercial' brukt, noe som kan tyde på at man har ønsket å anvende en snever betydning av begrepet. 'Commercial' bør regnes for å være adjektivet av 'commerce' og begrenset til kjøp og salg av varer.⁵⁰ Finansiering, forsikring og transport av disse varene, må etter min mening også kunne innlemmes under 'commercial'. En for snever tolking av bestemmelsen ville gitt urimelige utslag i forhold til dette, da en virksomhet eksempelvis ville hatt vanskelig med å drive om man ikke kunne transportere sine varer.

TRAKTATENS ARTIKKEL 8

Art. 8 i traktaten er en skattebegrensningsregel. Den begrenser adgangen til å skattlegge personer og virksomhet innenfor traktatens geografiske utbredelsesområde. Om traktaten skulle få anvendelse på kontinentalsokkelen utenfor Svalbards territorialfarvann, ville denne regelen kunne ha stor betydning for Norge som den suverene stat. Landets muligheter til å kunne kreve inn skatter fra utnyttelsen av naturressursene på sokkelen her ville vært begrenset i stor grad, noe som også ville kunne tiltrukket seg mange interessenter. Det heter i bestemmelsens andre ledd at '*[t]axes, dues and duties levied shall be devoted exclusively to the said territories and shall not exceed what is required for the object in view*'. Norge har tolket denne bestemmelsen slik at man kan skattlegge virksomhet på Svalbards landterritorium og i dets territorialfarvann, men ikke mer enn hva som må til for å drifte et samfunn på øygruppen. '*[S]aid territories*' forstår jeg slik at må gjelde de nevnte territorier i de ovennevnte artiklene. 'Said' eller i norsk oversettelse "nevnte", impliserer at det gjelder noe som er nevnt annetsteds i traktaten, og det må nødvendigvis forstås på samme måte som disse bestemmelsene er tolket.

Formålet bak art. 8, og artiklene 2 og 3 er det samme. Norge skal ikke ha økonomisk gevinst

---

⁴⁹ Ulfstein, The Svalbard treaty: 196

⁵⁰ op. cit.

av sin suverenitet på Svalbard. Grunnen til at 'territorial waters' ikke er nevnt i art. 8 (2) og art. 9, er at artiklene omhandler aktiviteter som ikke ble ansett for å være maritime ved traktatens inngåelse.⁵¹ Innholdet i artiklene, samt at bestemmelser som gjelder landterritoriet også bør gjelde sjøterritoriet, kan tilsi at art. 8 (2) og 9 bør gjelde i territorialfarvannet, men ikke utenfor dette. Det kan også være kunstig å skille mellom artiklene som refererer til art. 1.⁵²

FORHOLDET TIL HAVRETTSKONVENSJONEN

På mange vis har Svalbardtraktaten i nyere tid skapt usikkerhet om rettstilstanden i området, selv om et av hovedformålene med traktaten var det motsatte da den ble til i 1920. Imidlertid er flere rettskilder enn det som er gjennomgått til nå relevante for fastleggelsen av rettstilstanden rundt Svalbard. Havrettskonvensjonen inneholder en del viktige prinsipper som kan gi veiledning i forhold til Svalbardtraktaten. Havrettskonvensjonen ble ratifisert av Norge i 1996, og ble også dette året gjeldende. Ratifikasjonen gjør at den legger folkerettslige bånd på Norge, så vel som andre land som ratifiserer denne. Imidlertid har så mange stater nå ratifisert konvensjonen i tillegg til at den er en kodifisering av tidligere sedvanerett, at den ansees for å gi uttrykk for gjeldende havrett.⁵³

KONTINENTALSOKKELENS UTBREDELSE

Striden i forhold til Svalbardtraktaten og problemstillingen i avhandlingen er som nevnt spørsmålet vedrørende traktatens geografiske utbredelse. Det kan likevel være nyttig å se hen til Havrettskonvensjonen når det gjelder dens definisjon av kontinentalsokkelbegrepet. Artikkel 76, § 8 i konvensjonen har følgende ordlyd når det gjelder definisjonen av kontinentalsokkelen:

'The Continental Shelf of a coastal State comprises the seabed and subsoil of the submarine areas that extend beyond the territorial sea throughout the natural prolongation of its land

---

⁵¹ Ulfstein, The Svalbard treaty: 414

⁵² op. cit.

⁵³ USA har høsten 2005 fortsatt ikke ratifisert konvensjonen, men det kan være bevegelse i den amerikanske posisjonen

territory to the outer edge of the continental margin, or to a distance of 200 nautical miles from the baselines from which the breadth of the territorial sea is measured where the outer edge of the continental margin does not extend up to that distance'

Av dette ser man at det juridiske kontinentalsokkelbegrepet er 'quite distinct and different' fra den geologiske definisjonen.⁵⁴ Før vedtagelsen av Kontinentalsokkelkonvensjonen i 1958, hersket det tvil vedrørende kontinentalsokkelbegrepet som sådan, og dets geografiske utbredelse. Dette ble også uttalt da Lord Asquith i avgjørelsen *Petroleum Development Ltd. og Sjeiken av Abu Dhabi* skrev at kontinentalsokkeldoktrinen ikke kunne ha 'assumed hitherto the hard lineaments or the definitive status of an established rule of international law'⁵⁵. Endringene av havretten siden 1951 da denne avgjørelsen fant sted har imidlertid vært enorm, og kontinentalsokkelbegrepet har hatt en dynamisk utvikling.

Ut fra definisjonen i Havrettskonvensjonen kan en kyststat gjøre krav på en kontinentalsokkel som består av a) en havbunn som når 200 nautiske mil fra grunnlinjene ved kysten, og b) et hvilket som helst område av den ytre kontinentalsokkelen videre ut fra denne. Det er denne ytre grensen Norge skal inngi krav til FN på innen 2007.⁵⁶ Bestemmelsene om disse yttergrensene i Havrettskonvensjonen har i stor utstrekning blitt fulgt opp i statspraksis. I nasjonal lovgiving har man i den senere tid unngått definisjoner som er basert på '*200 metre isobath plus exploitability*' kriteriet, og heller utviklet definisjoner basert på '*200 mile plus continental margin*' kriterier. Kriteriet basert på '*exploitability*' ser derfor ut til å bli forlatt. Dette er naturlig etter som man nå kan bore stadig lenger ut med de teknologiske nyvinninger som har funnet sted.

Hovedregelen som har angått kyststatenes rettigheter over kontinentalsokkelen er at disse rettighetene er begrenset til å gjelde utforsking av sokkelen og utvinning av dens

---

⁵⁴ Churchill & Lowe, *The law of the sea*: 148

⁵⁵ 18 ILR 144 s. 155

⁵⁶ Alle kyststater er bedt om å komme med sine krav til Kontinentalsokkelkommissjonen i New York innen en viss tidsfrist.

naturressurser.⁵⁷ Sokkelen regnes derfor ikke som en del av en stats territorium. I både konvensjonen fra 1958 og konvensjonen fra 1982 beskrives kyststatenes rettigheter som 'sovereign'. I følge The International Law Commission skulle disse rettighetene inkludere 'all rights necessary for and connected with the exploitation of the continental shelf ... (including) jurisdiction in connection with the prevention and punishment of violations of the law'⁵⁸. Det er videre opp til kyststatene å regulere disse rettighetene nærmere. I de siste tiårene har vi fått en utvikling og anerkjennelse av økonomiske soner. Norge har i likhet med mange kyststater verden rundt fremsatt krav om 200-milssoner. Kyststaters rett til økonomiske 200-milssoner må nå anses for å være anerkjent innefor folkeretten, og gir Norge jurisdiksjonsmyndighet over store havområder.

ØYERS RETT TIL KONTINENTALSOKKEL

Etter Havrettskonvensjonen art. 121 har øyer rett til egen kontinentalsokkel. 'Island' er ikke definert i konvensjonen, men det er sannsynlig at man har ment at begrepet skulle ha den samme mening som i Territorial Sea Convention art. 10, hvor det heter at en øy er '*a naturally-formed area of land, surrounded by water, which is above water at high tide.*' Svalbard, og tilleggende øyer, går helt klart inn under denne definisjonen. Imidlertid vil likevel Svalbardtraktaten etter min mening være instrumentet for avgjørelse av om øygruppen har kontinentalsokkel. Her må prinsippet om *lex specialis* gjelde. Dette prinsippet er også anerkjent i folkeretten.⁵⁹ Selv om konvensjonen er av nyere dato vil de spesielle regler som Svalbardtraktaten utgjør være det rettslige grunnlag for avgjørelsen av de spørsmål denne avhandlingen reiser.

ARGUMENTENE

Hovedargumentet i Norges standpunkt er at Svalbardtraktatens ordlyd ut fra folkerettslige prinsipper er å forstå slik at traktaten kun gjelder øygruppen og dens territorialfarvann. Man støtter seg her på de prinsipper som kan utledes av Wienkonvensjonen av 1969 om traktater. Norge er ikke part i denne konvensjonen, men har akseptert at de prinsipper som kan utledes

---

⁵⁷ LOSC art. 76

⁵⁸ ILC Yearbook, 1956 Vol. II s. 297

⁵⁹ Shaw, International law: 116

av konvensjonen anses som alminnelig sedvanerett.⁶⁰ Standpunktet om traktatens geografiske utbredelse bestrides av flere andre parter, men de har ikke nødvendigvis sammenfallende syn på hva Norge eventuelt kan kreve, og på hvilket grunnlag. Eksempelvis har Russland, tidligere Sovjetunionen, et annet syn på Svalbardtraktatens anvendelse enn Island. Dette har blant annet sammenheng med at stormakten Sovjet ikke opprinnelig var part i traktaten, og John Sannes mener landet derfor har sett på de tapte sovjetiske interesser på Svalbard som et prestisjetap.⁶¹ Norge hevder at selv om traktatpartene ikke så for seg muligheten av jurisdiksjon utenfor territorialfarvannet, kan ikke dette endre dens geografiske utbredelse. Traktatpartene var i 1920 klar over den restriktive tolkingen av traktater, og at Norges suverenitet over Svalbard ville være generell og gjelde hvor særskilte begrensinger ikke fant sted.⁶²

Et annet argument som er framført av Norge, er at det fins en kontinuerende kontinentalsokkel fra fastlandet til og forbi Svalbard. På bakgrunn av dette hevder Norge å ha suverene rettigheter uavhengig av Svalbardtraktaten. Fleischer hevder bestemmelser i folkeretten vedrørende grensesetting bare gjelder hvor det fins en kontinuerende sokkel mellom to stater. Fordi Svalbard ikke er en egen stat i forhold til Norge, finnes det derfor ingen egen Svalbardsokkel. I juridisk teori hevdes det at de suverene rettigheter Norge har i området følger av suvereniteten Norge har over "de relevante kyststrekninger i Nord-Norge"⁶³. Fleischers konklusjon kan etter min mening ha noe for seg. Imidlertid er jeg usikker på om argumentene han bruker er de rette. Jeg mener kyststatens rettigheter til økonomisk sone kan tale for en norsk jurisdiksjon utenfor territorialfarvannet på Svalbard, men tror ikke det er holdbart å bruke argumentet om at Svalbard ikke har en egen sokkel bare fordi det er en del av kongeriket Norge. Art. 121 i Havrettskonvensjonen sier jo uttrykkelig at øyer har egen kontinentalsokkel jfr. ovenfor.

Det dypeste punktet i havet mellom Norge og øygruppen er på 450 meter, slik at området vil kunne defineres som kontinentalsokkel juridisk. Imidlertid ligger Svalbard mer enn 200

---

⁶⁰ Ulfstein, *The Svalbard treaty*: 72

⁶¹ Sannes, *Rett, makt og fornuft i nordpolitikken 1978*: 450

⁶² Churchill og Ulfstein, *Marine management in disputed areas*: 40

⁶³ Fleischer, *De rettslige spørsmålene*: 10

nautiske mil unna fastlandet, og en 200-milssone rundt Svalbard må derfor begrunnes i norsk suverenitet over Svalbard, samt Svalbardtraktaten.⁶⁴ Når suverenitet over Svalbard blir brukt til å etablere en 200-milssone, kan dette være et argument som må ha bakgrunn i at rettighetene til kontinentalsokkelen må ha utspring i suverenitet over Svalbard, og ikke suverenitet over Nord-Norge.⁶⁵ Når Norge i tillegg bruker Svalbard som grunnlag for en grensesetting etter midtlinjeprinsippet i forhold til Russland og Svalbard, tyder dette på en kontinentalsokkel rundt øygruppen som er en Svalbardsokkel, og ikke en fastlandssokkel. Andre forhold kan også tale for at det dreier seg om en egen Svalbardsokkel. Norsk suverenitet vil kunne begrunne dette, men også at denne rettigheten eksisterer ipso facto og ab initio.⁶⁶ I dette ligger at Svalbard automatisk har en egen sokkel, uten noen form for krav fra Norge.⁶⁷ Hadde Svalbard vært en annen stat, eller ligget under en annen stats suverenitet, ville denne ha sin egen kontinentalsokkel og en grensesetting i forhold til Norge ville ha vært nødvendig. Om Norge har suverene rettigheter på kontinentalsokkelen uavhengig av Svalbardtraktaten, vil dette kunne ha stor økonomisk betydning. U.S. Geological Survey antar at ¼ av verdens gjenværende petroleumsforekomster ligger i Arktis, og at Barentshavet rommer store gassforekomster.⁶⁸ Etter min mening har Norge slike suverene rettigheter etter det som er gjennomgått ovenfor.

RETTSPRAKSIS

Internasjonal rettspraksis vedrørende Svalbardtraktaten finnes foreløpig ikke. I og med at dette ikke eksisterer må man finne støtte for forskjellige synspunkter i dommer fra andre tvister. En viktig dom er den såkalte Aegean continental shelf case.⁶⁹ Fleischer hevder denne dommen ikke er relevant. Etter hans mening gjaldt dommen kun om en stat hadde akseptert å la sine juridiske tvister med andre land bli avgjort av en internasjonal domstol.⁷⁰ Imidlertid er den

---

⁶⁴ Churchill og Ulfstein, *Marine management in disputed areas*: 40

⁶⁵ op.cit.

⁶⁶ Ipso facto (lat.) av det faktum, refererer til en rettighet som har bakgrunn i lov, Ab initio (lat.) i begynnelsen, refererer til en rettighet som har eksistert siden opprinnelsen

⁶⁷ Churchill og Ulfstein, *Marine management in disputed areas*: 41

⁶⁸ Barlindhaug, *Barentsrapport*: 10

⁶⁹ ICJ Rep. 1978

⁷⁰ Fleischer, *De rettslige spørsmålene*: 13

anvendt i annen juridisk teori.⁷¹ Jeg tar den med her for å illustrere hva den gikk ut på og hva den sier om kontinentalsokkelavgrensning. Videre vil jeg se på enkelte dommer angående delelinjer og kontinentalsokkel, fordi disse sier noe om utbredelsen av kontinentalsokkelen som sådan.

Partene i Egeerhavskonflikten var Hellas og Tyrkia. Disse statene har i lang tid hatt tvister vedrørende mellomstatlige forhold. Dette har tidvis ført til militær spenning i området. Mest kjent er kanskje konflikten vedrørende Nord-Kypros, og uenigheten angående landenes territorialfarvann. Imidlertid er kontinentalsokkelspørsmål også omstridt, og disse spørsmålene er meget komplekse. Hellas hevder å ha folkerettslig grunnlag for utnyttelse av kontinentalsokkelen og rettigheter til denne 200 nautiske mil fra grunnlinjene ved kysten og fra øyene. Landet argumenterer for sitt syn med bakgrunn i både Kontinentalsokkelkonvensjonen fra 1958 og Havrettskonvensjonen fra 1982. Tyrkia er ikke del i disse konvensjonene. Hellas' krav overlapper store deler av Tyrkia's kontinentalsokkel, og Hellas har derfor gått inn for et midtlinjeprinsipp, likt det Norge argumenterer for i Barentshavet.

Tyrkia argumenterer med at havbunnen i Egeerhavet er en fortsettelse av den anatoliske landmassen som utgjør det meste av Tyrkia. De hevder også at de greske øyene ikke har rett til en egen kontinentalsokkel ut fra prinsippet om rimelig tolking (equity). Imidlertid har politiske føringer i Tyrkia ført til at man ikke har fremsatt krav om at utnyttelse ikke skal skje, fordi man ønsker å benytte seg av ressursene i området selv. Det er gjort funn som kan tyde på oljeforekomster i disse områdene.⁷²

I forhold til Svalbard argumenterer Norge med at økonomisk gevinst i forbindelse med naturressursutnyttelse ikke er rettslig relevant.⁷³ Norge viser her til en avgjørelse i Haag - domstolen fra 1951. Ved vedtagelsen av Kontinentalsokkelkonvensjonen av 1958 ble ideen

---

⁷¹ Ulfstein, *The Svalbard treaty*: 437

⁷² ICJ Rep. 1978

⁷³ På samme måte sa ICJ i avgjørelsen angående Jan Mayen i 1993, at det ikke var rettslig relevant at Island argumenterte med avhengighet til fisk

om kyststatenes jurisdiksjon over egen kontinentalsokkel generelt akseptert. Bestemmelsene sier at disse rettighetene bør være '*sovereign rights for the purpose of exploring and exploiting*' ressursene på kontinentalsokkelen.⁷⁴ Nordsjøsaken i 1969 gjorde prinsippet om kyststatenes rettigheter på kontinentalsokkelen til gjeldende rett. I avgjørelsen heter det fra ICJ at '[T]he rights of the coastal State in respect of the area of continental shelf that constitutes a natural prolongation of its land territory into and under the sea exist ipso facto and ab initio by virtue of its sovereignty over the land, as an extension of it in an exercise of sovereign rights for the purpose of exploring the seabed and exploiting its natural resources. In short there is an inherent right'⁷⁵.

Nordsjøsaken var derfor en viktig dom i utviklingen av kontinentalsokkelen som et rettslig begrep. I avgjørelsen ble det understreket at art. 1-3 i Kontinentalsokkelkonvensjonen av 1958 ble sett på som 'reflecting, or as crystallising, received or at least emergent rules of customary international law'⁷⁶. Churchill & Lowe hevder at avgjørelsen viser at disse bestemmelsene kan ha en normgivende karakter, ved ikke bare å ha betydning i en enkelt sak mellom to parter, men gjelde mer generelt.⁷⁷

Fleischer hevder videre at det kompromiss som er valgt i Havrettskonvensjonen fra 1982, er at partene simpelthen skal gjennomføre en avgrensing ved avtale basert på folkeretten med sikte på en rimelig løsning. Han mener at konvensjonen i sine artikler 74 og 83 ikke fastslår om midtlinjeprinsippet eller '*equitable principles*' skal være gjeldende rett, men at prinsippene skal gjelde ved siden av hverandre.⁷⁸ Fleischer anfører videre at det ikke er riktig at midtlinjeprinsippet er svekket i de senere år, men at "utviklingen av en 200 mils grense også for kontinentalsokkelspørsmål (innebærer) at avstanden fra de to lands kyster blir mer tungtveiende i vurderingen"⁷⁹. Han støtter sitt standpunkt på den avgjørelse som er foretatt av

---

⁷⁴ CSC Art. 2

⁷⁵ ICJ Rep. 3 (1969) s. 23

⁷⁶ ICJ Rep. 3 (1969) s. 39

⁷⁷ Churchill & Lowe, *The law of the sea*: 7

⁷⁸ Fleischer, *Studier i folkerett*: 79

⁷⁹ op.cit.

ICJ i 1985 om grensen mellom Libya og Malta.⁸⁰ I Havrettskonvensjonen er uttrykket 'equitable solution' brukt. Det heter her at målet med kontinentalsokkelavgrensing er 'to achieve an equitable solution'. Vukas hevder, med henvisning til ICJ, at det da ikke blir et spørsmål om å anvende en eksisterende regel, men bare 'those which are appropriate to bring about an equitable result'⁸¹. Han viser også til en uttalelse i avgjørelsen Tunisia/Libya, hvor det sies at '[T]his text does not place geographical limits nor does it qualify in any other way the equitable solution which is to be achieved of a dispute concerning the delimitation of the continental shelf between States with opposite or adjacent coasts'⁸².

Det forhold at man nå har to distinkte rettslige konsepter i økonomisk sone og kontinentalsokkel har ikke ført til en svekkelse av kontinentalsokkelbegrepet som sådan. Likevel kan det spores en del forvirring og dobbeltbruk av begrepene.⁸³ Konseptene har solid folkerettslig grunnlag, men det er viktig å holde konseptene atskilt. Konseptenes forhistorie er forskjellig, og selv om de stort sett gjelder for det samme geografiske området er ikke dette alltid tilfelle. En kontinentalsokkel eksisterer ipso facto og ab initio og en stat trenger derfor ikke fremme krav om denne. En økonomisk sone må det alltid fremmes krav om, slik avgjørelsen var i den ovennevnte saken mellom Libya og Malta. Det kan derfor alltid være en kontinentalsokkel uten økonomisk sone, men aldri en økonomisk sone uten kontinentalsokkel. Etter min mening tilsier dette at Norge kan kreve en økonomisk sone rundt Svalbard hvor kontinentalsokkelen tas med i betraktningen. Dette kan Norge gjøre på bakgrunn av det folkerettslige lovverk, sedvane og rettspraksis.

SÆRLIG OM ART. 31 1

Artikkel 311 i Havrettskonvensjonen behandler spørsmål knyttet til konvensjonens forhold til andre konvensjoner og internasjonale avtaler. I bestemmelsens første ledd nr. 1 heter det at Havrettskonvensjonen 'shall prevail', foran konvensjonene av 1958. I dette ligger at ved motstrid vil Havrettskonvensjonen av 1982 gå foran blant annet

---

⁸⁰ ICJ Rep. 13 (1985) s. 33

⁸¹ Vukas, The law of the sea: 100

⁸² op.cit.

⁸³ Churchill & Lowe, The law of the sea: 145

Kontinentalsokkelkonvensjonen av 1958. I forhold til Svalbardtraktaten er imidlertid bestemmelsens første ledd nr. 2 viktigst. Her sier bestemmelsen at Havrettskonvensjonen ikke skal '*alter the rights and obligations*' traktatpartene innehar, og som stammer fra '*other agreements compatible with this Convention...*'. Begrepet '*alter*' som konvensjonen her bruker, må forstås som undergraving eller hindring av rettigheter og forpliktelser som partene innehar.

Spørsmålet blir om Svalbardtraktaten er '*compatible*' med Havrettskonvensjonen. Konvensjonen har blant annet som formål å sikre en langsiktig forsvarlig forvaltning og utnyttelse av noen av verdens mest verdifulle fiskeområder.⁸⁴ Svalbardtraktaten har bestemmelser for landterritoriet, men her gjelder også likebehandlingsreglene. Skulle traktaten gjelde utenfor territorialfarvannet, er det usikkert om likebehandlingsreglene ville være '*compatible*' med konvensjonens formål om en forsvarlig forvaltning. I juridisk teori er det hevdet at det avgjørende er at partene i Svalbardtraktaten ikke har avtalt noe om rettigheter utenfor sjøterritoriet.⁸⁵ Slike rettigheter vil måtte kreve positiv hjemmel.

Rettighetene og forpliktelsene statene innehar etter art. 311 første ledd nr. 2, må videre ikke '*affect the enjoyment by other States Parties of their rights or the performance of their obligations under this Convention*'. I dette ligger at partene skal opptre etter et likebehandlingsprinsipp, likt det som Svalbardtraktaten innebærer. Eksempelvis kan ikke Svalbardtraktaten hindre parter i denne i å nyte rettigheter de har etter Havrettskonvensjonen. Imidlertid er konvensjonen på dette punktet langt mindre vidtgående enn Svalbardtraktaten. Etter min mening er ikke Svalbardtraktatens prinsipp om likebehandling i art. 2, 3 og 8 '*compatible*' med Havrettskonvensjonen. En forsvarlig forvaltning etter konvensjonens formål vil kunne tilsi at likebehandlingsregler bør gjelde, men under forutsetning av et strengt regime basert på bærekraftige og miljømessige mål. Dette kan bare håndheves effektivt av en kyststat etter min mening, og derfor vil ikke det vide likebehandlingsprinsippet i Svalbardtraktaten er derfor ikke '*compatible*' med Havrettskonvensjonen. En anvendelse av likebehandlingsprinsippet på kontinentalsokkelen ville være i strid med

---

⁸⁴ Fleischer, De rettslige spørsmålene: 11

⁸⁵ op.cit

Havrettskonvensjonens egne bestemmelser om bærekraftig utvikling i konvensjonens fortale. Dette er selvsagt under forutsetning av at man ønsker en viss grad av utnyttelse på kontinentalsokkelen. Om Norge for eksempel hadde vedtatt meget strenge miljøbestemmelser for området, ville dette ikke vært i motstrid med Havrettskonvensjonen.

DELKONKLUSJON

Etter å ha gjennomgått de relevante rettskildene ovenfor, finner jeg at Norge har suverenitet over øygruppen etter Svalbardtraktatens art. 1 som er av en lik karakter som den Norge nyter over fastlandet. Både traktatens ordlyd, formål og forarbeider tilsier at suvereniteten må tolkes slik. Likebehandlingsprinsippet i artiklene 2, 3 og 8, innebærer ikke en begrensning i suvereniteten som sådan etter min mening, men legger likevel bånd på Norges administrative utøvelse på øygruppen. Jeg mener derfor at øygruppen og dets territorialfarvann er klart norsk territorium.

Traktatens anvendelse utenfor territorialfarvannet er derimot mer uklar juridisk sett. En tolking av de ovenfor nevnte rettskilder tilsier etter min mening at traktaten ikke får anvendelse i havområdene i den såkalte Svalbardboksen. Slik jeg ser det er det Svalbardtraktaten og Havrettskonvensjonen som må være de aktuelle rettskilder for avgjørelse av dette spørsmålet. Traktaten gjelder etter min mening på landterritoriet samt i territorialfarvannet, mens konvensjonens bestemmelser må gjelde for området utenfor. Kyststatens jurisdiksjon må derfor være avgjørende for havområdene rundt Svalbard, og dette må derfor regnes for å være norsk økonomisk sone etter folkeretten.

II RETTSPOLITISK DRØFTELSE

I denne delen vil jeg gå nærmere inn på hvordan retten bør være. Jeg vil forsøke å analysere retten med henblikk på de interesser og verdier den dannes på bakgrunn av. Her vil forholdet mellom rett og politikk stå sentralt, fordi aktørene i folkeretten er stater som fremmer sine interesser på en global politisk arena. Viktige stikkord vil være makt og rett. Enhver statlig aktør må bruke en type makt for å forme retten etter sine preferanser.

AKTØRER OG INTERESSER

Da Norge inngikk Svalbardtraktaten i 1920 var formålet å sikre at Norges interesser ikke bare på Svalbard, men i hele vårt nærområde i nord ble sikret ut fra flere hensyn. Økonomisk var Svalbard viktig i forhold til de levende ressursene man i en tid hadde utnyttet, eksempelvis hval- og fiskeressurser. Imidlertid tenkte man seg også andre økonomiske utnyttelsesmuligheter i forhold til mineralutvinning og lignende. Ressursutnyttelsen av området har derfor vært en viktig del av de norske interessene i området i lang tid. Det sikkerhetsmessige aspektet ved en norsk suverenitet over området har også spilt en viktig rolle. Svalbard ligger strategisk til, og slik forholdene var rett etter første verdenskrig var det viktig ikke bare for Norge, men for flere mektige stater i Nord-Amerika og Europa å sikre at strategisk viktige områder ble brakt inn under en, på den tiden, nøytral stat. Området hadde inntil dette tidspunktet ikke blitt benyttet til militære formål, men det kunne ikke utelukkes at det ville kunne bli det i fremtiden. Selv om flere av stormaktene antakelig kunne ha ønsket en større innflytelse over området, var det nok en akseptabel løsning at Norge fikk suverenitet over Svalbard.

Imidlertid var ikke Sovjetunionen blant signatarmaktene i 1920 fordi staten ikke var anerkjent. Kanskje kan kimen til de problemer vi i dag ser i forholdet mellom Russland og Norge spores tilbake til denne tiden. Russland har hele tiden motvillig akseptert norsk suverenitet på Svalbard, og fra norsk ståsted har Russland ofte forsøkt å utfordre den norske suvereniteten i området, selv om denne er anerkjent blant andre stater. Norge har i de siste årene hatt fokus på å gjøre Svalbard til ”verdens best forvaltede villmarksområde” hvor vernehensyn alltid skal ”veie tyngst”⁸⁶. Dette synet har imidlertid blitt møtt med liten forståelse i Russland.⁸⁷ For russerne synes heller ikke økonomiske faktorer å være avgjørende for deres interesser på Svalbard. Det er sikkerhetshensyn som ses som viktigst i Russland, selv 15 år etter den kalde krigens slutt.⁸⁸

Havrettens utvikling de siste 50 år har gjort store fremskritt. Man har klart å bli enige om

---

⁸⁶ St.meld. nr. 9 1999-2000

⁸⁷ Holten Jørgensen, Svalbard: russiske persepsjoner og politikkutforming: 177

⁸⁸ Holten Jørgensen, Svalbard: russiske persepsjoner og politikkutforming: 180

rettsregler som regulerer store deler av jordens areal. Likevel preges mange av reglene nettopp av folkerettens dilemma med kompromissløsninger og konsensus. Konsensus har selvsagt også sine fordeler. Det er vanskeligere å argumentere mot regler alle parter har blitt enige om. Imidlertid gjør kompromisser at partene ikke får gjennom alle sine krav og målsettinger, og holdningen til det internasjonale lovverket kan på grunn av dette bli løsere enn til mer forpliktende lovverk hvor flere ting er knyttet tettere sammen. Eksempler vil kunne være handelsmessige bånd, som gjør at en avtale vil være vanskeligere å bryte. Sterke stater vil derfor lettere kunne få gjennom sine syn og forsvare egne interesser på bekostning av svakere og gjerne mindre stater. Mindre stater i betydningen folketall, geografisk størrelse og økonomiske og militære ressurser.

Professor dr. juris ved Universitetet i Tromsø, Per Christiansen, har i en artikkel i Aftenposten sommeren 2005 påpekt at Norge må foreta interesseavveininger i nordområdene.⁸⁹ Han hevder at Norge står ovenfor flere valg, både når det gjelder alliansepartnere i området, og om hvordan Norge bør stille seg i forhold til de folkerettslige krav til kontinentalsokkel som blant annet Russland har kommet med. Etter min mening bør Norge søke støtte for sine krav hos de parter vi tradisjonelt har søkt støtte hos. Imidlertid kan dette være politisk vanskelig så lenge USA ikke er del i Havrettskonvensjonen, og Norge ikke er medlem av EU. Skagestad hevder at stater søker å fremme sine interesser og inngå allianser, men at stater også kan ha et verdifelleskap som kan tjene som grunnlag for samarbeidsrelasjoner av mer langsiktig og stabil karakter.⁹⁰ Et slikt verdifelleskap har Norge i USA og EU, men balansegangen politisk kan her være vanskelig, og det er heller ikke gitt at Norge nødvendigvis får støtte for sine krav hos disse partene.

Flere alternativer er brakt frem som mulige løsninger på de problemstillinger som er skissert her. Norge kan forsøke å avklare alle spørsmål i nordområdene, inkludert forhandlingene om den omstridte sonen i Barentshavet, med Russland. Norge kan også tilby de andre signatarmaktene lik adgang til fiskevernsonen og sokkelen rundt øygruppen, og drive ren administrasjon og forvaltning. Et tredje alternativ er at man går inn for en ny

---

⁸⁹ Aftenposten 28. juni 2005

⁹⁰ Skagestad, Hvordan gir havressursene ...: 10

Svalbardkonferanse med sikte på å komme frem til en ny traktat. Imidlertid er det lite sannsynlig at disse alternativene vil få gjennomslag. To andre muligheter er imidlertid mer reelle, og disse vil jeg analysere nedenfor.

RETTLIG AVGJØRELSE

Det har blitt hevdet fra flere hold at Norge bør bringe spørsmålet om Norges suverenitet i fiskevernsonen ved Svalbard inn for den internasjonale domstolen i Haag. Geir Ulfstein uttaler i en artikkel i DN⁹¹ at dette ikke ”nødvendigvis (gir) noen god løsning”, og begrunner dette hovedsaklig med at Russland ikke har anerkjent Haag-domstolens myndighet. Island har truet med å bringe saken inn for domstolen også, men dette vil ikke binde russerne, såfremt Norge og Russland blir enige om at en slik avgjørelse skal være ”retningsgivende for begge land”, i følge Ulfstein. Island opprettholder sitt standpunkt om at de har rett til å fiske i vernesonen uten norsk jurisdiksjon. I intervju med den islandske ambassadøren i Oslo 28. Oktober 2005, hevder han videre at det ikke er aktuelt å benytte EU som alliansepartner for Island i en rettslig eller politisk tvist vedrørende Svalbardsonen.⁹²

Bringes saken inn for domstolen i Haag, er det med sikte på å få en juridisk tolking av traktaten slik at minst mulig tvil foreligger. Østreng mener at Norge ikke er tjent med å gå til Haag for å få løst problemene, og han mener bilaterale forhandlinger er det mest trolige utfallet, hvor begge stater må gi og ta. Han hevder ”man da vil få en mer likeverdig forhandlingssituasjon hvor Norge vil stå forholdsvis sterkt”⁹³. Politisk vil imidlertid en avgjørelse i Haag være vanskelig å stå i mot også for russerne, selv om de ikke anerkjenner domstolen.

POLITISK AVGJØRELSE

Flere store stater ønsker tilgang til energi som Barentshavet kan tilby. Hele dette problemkomplekset kan ikke bare ses i et folkerettslig lys, men er en del av geopolitikken. Geopolitikk er ”studiet av maktens betingelser og mønstre, av sammenhengen mellom

---

⁹¹ Dagens Næringsliv, 20. oktober 2005

⁹² Islands ambassadør, Skjaldarson, i intervju 28. oktober 2005.

⁹³ Aftenposten 1. november 2005

egenskaper ved det geografiske rom og fordeling av makt”⁹⁴. Barentshavet er i ferd med å bli et ”geopolitisk knutepunkt” hvor det ikke er spørsmål om når det vil bli utvinning i større skala, men ”når og på hvilke miljømessige og politiske betingelser”⁹⁵. Likevel er det en forutsetning for at dette skal kunne skje at man blir enige om hvor grensene skal gå.

Fig. 3

Russlands territorielle krav i de arktiske havområdene slik de fremkommer i de dokumenter som ble oversendt FN i 2001.

I Barentshavet er militærinteressene fortsatt viktige, men bildet har endret seg med bakgrunn i den kalde krigens slutt. Russiske interesser i området er nå også i stor grad av økonomisk art. Militæraspektet er mer enn noen gang før knyttet til de økonomiske interesser russerne har her. Det er en klassisk realistisk tankegang som står sterkt i russiske oppfatninger av internasjonal politikk. Russerne antar at internasjonal politikk fungerer som et nullsumspill,

⁹⁴ Statsvitenskapelig leksikon: 75

⁹⁵ Lodgaard, Ny norsk politikk i nord: 32

hvor det én stat vinner en annen stat vil tape.⁹⁶ En slik tankemodell kan forklare mye av Russlands opptreden i området. Norges vedtak om å opprette fiskevernsonen er derfor ikke overraskende møtt med kritikk. Fra russisk side er man urolig for hva Norge vil kunne kreve ved en senere anledning. Ulovlig fiske i fiskevernsonen har imidlertid både fra norsk og russisk side blitt sett på som kriminalitet.

To hovedløsninger tegner seg etter det som er gjennomgått ovenfor. Det ene er at Norge fastholder sine krav med bakgrunn i de argumenter man har ført gjennom flere tiår. Den andre løsningen vil være å imøtegå flere av de andre partene. Imidlertid vil en slik løsning være i mot Norges interesser. Likevel synes det som om Norge på et eller annet vis må søke støtte for sitt syn. For EU vil Russland være en viktig partner, uavhengig av om Norge er medlem av unionen eller ikke. Det er ikke gitt at EU vil vise større forståelse for Norges syn om vi blir medlem, men man vil kanskje kunne dra nytte av den solidaritet som tradisjonelt råder mellom EU - landene. Når Norge skal orientere seg utenfor sine landegrenser har vi i dag ikke multilaterale alternativer hvor vi kan søke problemene løst. I stedet må vi forholde oss bilateralt til de aktuelle parter. Havbunnsmyndigheten og Kontinentalsokkelkommisjonen er administrative organer, og vil med den internasjonale domstolen i Haag bare kunne foreta administrative og rettslige grep, men ikke være politiske forum hvor Norge kan søke støtte for sine krav. Videre vil det bli stadig vanskeligere å motstå regler som blir akseptert av den overveldende majoritet av stater. I politisk og økonomisk henseende vil det også bli stadig dyrere.⁹⁷

Stoltenberg II-regjeringen har gitt signaler om økt fokus på nordområdene.⁹⁸ Det ble også sagt at man vil ha ”nordområdedialoger” med de gjeldende stater. Imidlertid er det usikkert om Norge er tjent med at spørsmål knyttet til Svalbard tas med i disse bilaterale dialogene.⁹⁹ Etter min mening vil det være best for Norge ikke å ta opp spørsmål knyttet til den rettslige status for øygruppen eller havområdene rundt i for stor grad. Dette bør anses å være et internt norsk

---

⁹⁶ Holten Jørgensen, Svalbard. Russiske persepsjoner og politikkkutforming: 181

⁹⁷ Churchill & Lowe, The law of the sea: 9

⁹⁸ Utenriksminister Jonas Gahr Støre i foredrag ved Universitet i Tromsø 10. november 2005

⁹⁹ Lodgaard, Ny norsk politikk i nord: 34

foreliggende så lenge Norge hevder å ha suvereniteten over området. Norge har også tradisjonelt hatt en politikk hvor man har holdt hvert problem for seg og ikke blandet sammen disse.

Norsk utenrikspolitikk har preg av å være tosidig. Politikken skifter mellom det som betegnes som tradisjonell isolasjonisme og moderne internasjonalisme i forholdet til omverdenen. Eksempelvis har Norge ved flere anledninger ikke ønsket å gå inn i EF/EU, men man har samtidig vært en aktiv part i fredsprosesser blant annet i Israel og på Sri Lanka. Norge har en høy profil i FN, men har valgt å holde avstand til EU. Etter min mening står imidlertid Norge på trygg folkerettslig grunn i forhold til Svalbard. Selv om økt politisk press i de siste år har satt spørsmålene høyere på dagsorden med krav om en løsning på problemstillingene, er det ikke behov for raske avgjørelser. En politisk avgjørelse vil antagelig likevel være mest ønskelig fra et norsk ståsted, etter som en rettslig avgjørelse er vanskeligere å forutsi.

VI KONKLUSJON

Svalbard-traktaten er snart 90 år gammel. Denne avhandlingen viser at traktatens alder medfører til dels store tolkingsproblemer, og at en revidering av traktaten derfor kan være ønskelig. Imidlertid innebærer dette såpass store politiske implikasjoner at dette i hvert fall fra et norsk ståsted ikke er i vår interesse. Mye tyder på at en slik revidering ville underminert norske interesser betydelig innenfor enkelte områder, etter som Svalbard og havområdet rundt ikke har mistet sin økonomiske betydning, snarere tvert i mot. Den sikkerhetsmessige betydning av et norsk regime over øygruppen er heller ikke liten, men antar nå en annen form enn det gjorde for bare 20 år siden, under den kalde krigen.

Svalbardtraktaten kan etter min mening ikke anvendes på kontinentalsokkelen jfr. det som er nevnt i delkonklusjonen ovenfor. Dette begrunner jeg først og fremst med traktatens ordlyd og formål, men også andre folkerettslige kilder. Etter min mening bør Norge forsøke å oppnå støtte og forståelse for sine standpunkter hos sine allierte og aktørene i nordområdene med Svalbard. Om det skulle bli en rettslig avgjørelse av disse spørsmålene, vil Norge antageligvis likevel kunne vinne frem med sine standpunkter. Den politiske risikoen med en slik rettssak gjør imidlertid at en rettslig avgjørelse etter min mening bør unngås. En rettssak vil ha uante konsekvenser for forholdet til aktørene i området som man kan unngå med en politisk prosess.

FIGURLISTE

- Fig. 1 Division for Ocean Affairs and the Law of the Sea, Office of Legal Affairs,
United Nations 1999
- Fig. 2 Norsk Polarinstitut 2001
- Fig. 3 United Nations Submission to the Commission on the Continental Shelf by
Russia 20th of November 2001

RETTSPRAKSIS

- Grisbådarna case (**Norway vs. Sweden**) XI RIAA 147 1909
- Abu Dhabi Arbitration (**Petroleum Development Limited vs. Sheikh of Abu Dhabi**)
18 ILR 144 1951
- North Sea continental shelf cases ICJ Rep. 1 1969
- Aegean sea continental shelf case (**Greece vs. Turkey**) ICJ 3; 60 ILR 524 1976
- Continental shelf case (**Tunisia/Libya**) ICJ Rep. 18 ILR 4 1982
- Continental shelf case (**Libya/Malta**) ICJ Rep. 13 ILR 238 1985
- Maritime delimitation in the area between Greenland and Jan Mayen (**Denmark vs. Norway**) ICJ 38; 99 ILR 395 1993

LITTERATURLISTE

- Andenæs, Johs:** *Statsforfatningen i Norge* 8. Utg. Tano Aschehoug Oslo 1998
- A. Skoghøy, Jens Edvin:** *Rett, politikk og moral – Om bruk av politiske og etiske argumenter ved rettsanvendelse og juridisk forskning* Tidsskrift for rettsvitenskap Oslo 1994
- Askeland, Bjarte:** *Rettskildelærens utvikling i rettsteoretisk belysning* Jussens Venner Oslo 2003
- Bergo, Knut:** *Høyesteretts forarbeidsbruk* Cappelen akademisk forlag Oslo 2000
- Brownlie, I:** *Principles of public international law* 4. utg. Clarendon press Oxford 1963
- Caron, David D. & Harry N. Scheiber (edt.):** *Bringing new law to ocean waters* Martinus Nijhoff Publishers Leiden 2004
- Christiansen, Per:** *Folkerett og politikk i nord* Kronikk i Aftenposten 28. juni Oslo 2005
- Churchill, Robin R. & A.V. Lowe:** *The law of the sea* 3rd edition University Press Manchester 1999
- Churchill, Robin R. & Ulfstein, Geir:** *Marine management in disputed areas – The case of the Barents Sea* Routledge London 1992
- Fleischer, Carl August:** *De rettslige spørsmålene* Artikkel i *Svalbard - vårt nordligste Norge* Det Norske Svalbardselskap - Akademiforlaget 4. Utg. s. 295 flg. Oslo 2005
- Fleischer, Carl August:** *Folkerett* 7. utg Universitetsforlaget Oslo 2000
- Fleischer, Carl August:** *Studier i folkerett* Universitetsforlaget Oslo 1997
- Fleischer, Carl August:** *Svalbardtraktaten – En utredning hvor også nye styreformer på Svalbard vurderes* Oslo 1997
- Fleischer, Carl August:** *Rettskilder* Ad Notam Gyldendal Oslo 1995
- Graham Jr., Thomas & Friedman, Ben:** *Law of the sea opponents hurt U.S. security* Kommentar i *International Herald Tribune* 21. april Paris 2005
- Graver, Hans Petter:** *Høyesterett ved et veiskille?* Kronikk i Aftenposten 8. januar Oslo 2005
- Godzimirski, Jakub M. :** *The new geopolitics of the north* Artikkel i *Security Policy Library* 2 Den norske Atlanterhavskomite Oslo 2005
- Holten Jørgensen, Jørgen:** *Svalbard: russiske persepsjoner og politikktutforming* Artikkel i *Internasjonal politikk* s. 177-197 nr. 2 Oslo 2004
- Hønneland, Geir:** *Barentsbrytninger – Norsk nordområdepolitikk etter den kalde krigen* Høyskoleforlaget Kristiansand 2005
- Klein, Natalie:** *Dispute settlement in the UN Convention on the law of the sea* University

Press Cambridge 2005

Laursen, Finn: *Small powers at sea – Scandinavia and the new international marine order*
Martinus Nijhoff Publishers Leiden 1993

Lilleholt, Kåre (red.): *Knophs oversikt over Norges rett* 11. utg. Universitetsforlaget Oslo
1998

Lodgaard, Sverre: *EU og norske suverenitetskrav i nord* Kronikk i Aftenposten 25. mai Oslo
2005

Lodgaard, Sverre: *Ny norsk politikk i nord* Artikkel i Horisont nr. 3 Oslo 2005

NTB: - *Løser ikke Svalbard-problematikken* Artikkel i Dagens Næringsliv 20. Oktober 2005

Oda, Shigeru: *Fifty years of the law of the sea - With a special section on the International
Court of Justice* Kluwer law international Haag 2003

Osen, Geir A. M.: *Norsk suverenitet og myndighetsutøvelse* Foredrag ved Ulvikseminaret
Norges Sjømilitære Samfund 2004

Oude Elferink, Alex G. & Rothwell, Donald R. (edt): *Oceans management in the 21st
Century: Institutional frameworks and responses* Martinus Nijhoff Publishers Leiden 2004

Power, Jonathan: *The deadline approaches: The U.S. and the law of the sea* Artikkel i
International Herald Tribune 3. November Paris 2004

Ruud, Morten & Ulfstein, Geir: *Innføring i folkerett* 2 utg. Universitetsforlaget Oslo 2002

Ruud, Morten, Ulfstein, Geir & Fauchald, Ole Christian: *Utvalgte emner i folkerett -
Metode, miljø, havrett, handel* Tano Aschehoug Oslo 1997

Sannes, John: *Rett, makt og fornuft i nordpolitikken* Artikkel i Internasjonal Politikk nr. 3B s.
447-458 Oslo 1978

Scheiber, Harry N. (ed.): *The law of the sea – The common heritage and emerging
challenges* Martinus Nijhoff Publishers Leiden 2000

Shaw, Malcolm N.: *International law* Fifth edition Cambridge University Press Cambridge
2003

Skagestad, Odd Gunnar: *Hvordan gir havressursene Norge påvirkningsmuligheter i
internasjonale fora* Foredrag ved Ulvikseminaret/ Det sjømilitære samfund Oslo 2005

Skogan, John Kristen: *Gråsoner, sektorlinje og norsk - sovjetiske forhandlinger* Artikkel i
Internasjonal Politikk nr. 3B s. Oslo 1978

Østerud, Øyvind, Goldmann, Kjell & Pedersen, Mogens N.: *Statsvitenskapelig leksikon*
Universitetsforlaget Oslo 1997

Stuevold Lassen, Birger: *Presentasjon av rettsvitenskapelige arbeider på norsk – Med et*

forslag til en norsk rettsvitenskapelig forkortelsesstandard 3 utg. Tidsskrift for rettsvitenskap
Oslo 1993

Tamnes, Rolf: *Norske petroleumsressurser i et utenrikspolitisk perspektiv* Artikkel i NATO
50 år - Norsk sikkerhetspolitikk med NATO gjennom 50 år DNAK 1999

Tjønn, Halvor: *Svalbardsonen Norges akilleshæl* Artikkel i Aftenposten 20. oktober 2005

Tjønn, Halvor: *Folkerettslig kruttønne* Artikkel i Aftenposten 1. november 2005

Ulfstein, Geir: *The Svalbard treaty – From terra nullius to Norwegian sovereignty*
Scandinavian University Press Oslo 1994

Vukas, Budislav: *The law of the sea - Selected writings* Martinus Nijhoff Publishers Boston
2004

Waldron, Jeremy: *Foreign law and the modern ius gentium* Artikkel i Harvard Law Review
119:129 s. 132 Boston 2005

Øyrehagen Sunde, Jørn: *Speculum legale - rettsspegele Ein introduksjon til den norske
rettskulturen si historie i eit europeisk perspektiv* Fagbokforlaget Bergen 2005

Traktater og konvensjoner

The Svalbard treaty 9th of February 1920

Convention on the territorial sea and the contiguous zone 29th April 1958

Vienna Convention on the law of treaties 23rd of May 1969

United Nations Convention on the Continental Shelf 1958

United Nations Convention on the law of the sea 1982

Oppslagsverk

Geographica, Random House Australia Pty Ltd 1999

Offentlige dokumenter

St. meld. nr. 9 (1999 - 2000): *Svalbard* Justisdepartementet Oslo

St. meld. nr. 30 (2004 – 2005): *Muligheter og utfordringer i nord* Utenriksdepartementet
Oslo

NOU 2003:32 : *Mot nord!* Utenriksdepartementet Oslo

United Nations/General Assembly: *Oceans and the law of the sea - Report of the Secretary-
General* 8. Oktober 2002 New York

United Nations: *Canada: Notification regarding the submission made by the Russian*

Federation to the Commission on the Limits of the Continental Shelf 26. Februar 2002 New York

United Nations: *Denmark: Notification regarding the submission made by the Russian Federation to the Commission on the Limits of the Continental Shelf* 26. Februar 2002 New York

United Nations: *Norway: Notification regarding the submission made by the Russian Federation to the Commission on the Limits of the Continental Shelf* 2. April 2002 New York

United Nations: *Submission to the Commission by the Russian Federation* 20. Desember 2001 New York

United Nations: *United States of America: Notification regarding the submission made by the Russian Federation to the Commission on the Limits of the Continental Shelf* 18. Mars 2002 New York

Andre kilder

Intervju med Islands ambassadør til Norge i Oslo **Stefan Skjaldarson** 28. Oktober 2005

Intervju med avd. dir. ved Utenriksdepartementet i Oslo **Olav Myklebust** 28. Oktober 2005

Intervju med seniorforsker **John Kristen Skogan** ved Norsk Utenrikspolitisk Institutt i Oslo 31. Oktober 2005

Barlindhaug A/S: *Petroleumsvirksomhet i Barentshavet - utbyggingsperspektiver og ringvirkninger* november 2005 Tromsø